

Utdanningsdirektoratet
Juni 2009

DELRAPPORT 1:

EVALUERING AV FORSØK MED

INDIVIDUELL UTVIKLINGSPLAN

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.	Innledning	1
1.1	Kort om bakgrunn for evalueringen	1
1.2	Formålet med evalueringen	2
1.3	Datagrunnlaget til delrapport 1	3
1.4	Delrapportens oppbygging	4
2.	Bakgrunn for forsøk med IUP	6
2.1	Årsaker til og tiltak mot frafall og omvalg	6
2.2	Retten til rådgivning	7
3.	Organisering, forankring og ansvar for forsøk med IUP	9
3.1	Den sentrale organiseringen	9
3.2	Fylkeskommunal organisering og ansvarsfordeling	10
3.3	Forankring av forsøk med IUP	13
3.4	Oppsummering	14
4.	Bruk og vurderinger av IUP	16
4.1	Omfang av bruk av IUP	16
4.2	Tid avsatt til IUP	17
4.3	Elevenes vurdering av utseendet til IUP	18
4.4	Elevenes vurdering av innholdet i IUP	19
4.5	Tilgang til informasjon i IUP	20
4.6	Pedlex sin rolle så langt	22
4.7	Opplevelse av relevans og nytte	23
4.8	Elevenes forventninger og krav til IUP	26
4.9	Frivillighet ved bruk av IUP	26
4.10	Oppsummering	28
5.	Sammendrag og videre fokus for forsøk med IUP	29
5.1	Videre fokus for forsøk med IUP	29
6.	Vedlegg 1: Analyseramme for evalueringen	31

1. INNLEDNING

Rambøll Management Consulting (RMC) gjennomfører en følgeevaluering av forsøket med individuell utviklingsplan (IUP) på oppdrag for Utdanningsdirektoratet. Evalueringen strekker seg over perioden desember 2008 til desember 2010. Denne leveransen utgjør den første av to delrapporter for evalueringsoppdraget, den andre delrapporten leveres i juni 2010. Sluttrapporten vil foreligge i desember 2010.

Sentralt i denne delrapporten er å se på foreløpige tendenser og erfaringer i den perioden forsøket med IUP har pågått. Det rettes også oppmerksomhet mot områder som bør være i fokus videre, slik at det tilrettelegges for en best mulig videre utvikling av forsøket med IUP. Datainnsamlingen som danner grunnlag for delrapporten ble innhentet da forsøket hadde vart i et halvt år.

1.1 Kort om bakgrunn for evalueringen

En av de største utfordringene norsk utdanningssektor står overfor, er den høye andelen elever som ikke fullfører og består påbegynte utdanningsløp. En måte å imøtekomme denne utfordringen på, er å styrke utdannings- og yrkesrådgivningen for elever i ungdomsskole og videregående opplæring. Evalueringen av forsøk med IUP skal være med å danne bakgrunn for en beslutning om IUP skal innføres nasjonalt eller ikke.

Forsøk med IUP har som formål å systematisere utdannings- og yrkesrådgivningen for elevene, samt å forbedre den totale kvaliteten på den rådgivningen som elevene mottar med den målsetting at elevene skal reflektere bedre over egne utdannings- og yrkesvalg. Forsøket er forankret i Stortingsmelding 16 (2006 - 2007) ... *og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring*, og pågår i perioden høst 2008 til juni 2010. IUP er ment å være et hjelpemiddel for elever i prosessen med å gjøre reflekterte valg av utdanning og yrke, og er et virkemiddel for å øke gjennomføringen i videregående opplæring.

Tre fylker deltar i forsøket, dette er Buskerud, Vest-Agder og Troms. I de tre fylkene er det til sammen tre videregående skoler og 10 ungdomsskoler som deltar i forsøket. Delta-kende enheter er illustrert i følgende tabell:

Tabell 1.1: Deltakende enheter i forsøket

Fylker	Antall skoler	
Buskerud	1 VGS (Eiker VGS)	4 GS (Hokksund, Eknes, Killingrud, Veiavangen, Vestfossen ¹)
Vest Agder	1 VGS (Mandal VG)	4 GS (Vassmyra, Blomdalen, Lindesnes og Marnar)
Troms	1 VGS (Bardufoss)	2 GS (Bardufoss og Olsborg)
Totalt		
3	3	10

Pedlex norsk skoleinformasjon (Pedlex) utvikler den digitale løsningen til IUP-verktøyet, som er tilgjengeliggjort gjennom nettstedet <http://www.vilbli.no>. I arbeidet med den faglige utviklingen av IUP har rådgiverkoordinatorerne i de ulike fylkene bidratt. Personvern er utredet i samarbeid med datatilsynet.

¹ Siden september 2008 har Vestfossen ungdomsskole i Buskerud vært med i forsøket, slik at det nå er totalt 11 ungdomsskoler som deltar,

“Min utviklingsplan” (IUP) er et digitalt verktøy som skal gi eleven hjelp til å planlegge og velge utdanning og yrke. Valg av utdanning og yrke må bygge på hvem eleven er og hva eleven vil. Dette kan endres over tid, noe som også vil gjelde planens innhold og hvordan eleven fyller ut sin plan. I “Min utviklingsplan” (IUP) er det spørsmål og oppgaver som skal hjelpe eleven til å tenke og reflektere over egen person og situasjon, og finne frem til utdanninger og yrker som passer for eleven. Når eleven arbeider med sin IUP er dette tenkt å være en prosess med spørsmål og oppgaver hentet fra følgende tre hovedområder:

- Meg selv
- Muligheter
- Mine planer og valg

“Mine planer og valg” vil kunne gi eleven en oppsummerende helhet fra ungdomstrinnet og frem til det yrket eleven planlegger. På slutten av hvert skoleår vil planer og valg bli arkivert. “Gjøremål” gir elevene mulighet til å notere hva de må gjøre underveis, for eksempel hva som må undersøkes før søknad skal sendes eller tidspunkt for møte med rådgiver. Videre kan eleven ta ut rapporter med for eksempel oppgavebesvarelser, gjøremål, CV eller planer.

Eleven og/ eller rådgiver kan legge opp arbeidet med IUP ved å sette sammen spørsmål og oppgaver fra de ulike hovedområdene. For eksempel vil en oppgave fra området om “Meg selv” brukes som input til en oppgave fra “Muligheter”, og denne kan igjen benyttes til “Mine planer og valg”. På denne måten kan eleven jobbe iterativt, altså å utvikle planen underveis. Dette gjør at elevens innhold i IUP er i kontinuerlig endring og utvikling. Eleven sin IUP er ment å følge den enkelte elev gjennom de ulike utdanningsnivåene. I utgangspunktet skal “Min utviklingsplan” brukes av elever på ungdomstrinnet fra 8.-10. trinn og i videregående opplæring.

1.2 Formålet med evalueringen

Evalueringens formål er å belyse forsøket med IUP fra ulike perspektiver. Hovedsakelig er dette rådgiver-, lærer- og elevperspektivet, men også skolelederperspektivet er relevant. Ut i fra disse perspektivene vil evalueringen avdekke hvordan IUP fungerer som pedagogisk verktøy, bruk av IUP ved deltakerskolene, hvilke erfaringer som er gjort med bruk av IUP og hvilken effekt planen har hatt så langt. I tillegg belyses organiseringen av forsøk med IUP, både sentralt, lokalt og ved den enkelte skole. De ulike perspektivene danner bakgrunn for den helhetlige vurderingen av forsøket, og det vil bli lagt vekt på å fremme forslag til hensiktsmessige grep som kan gjøres videre.

Evalueringen skal legge grunnlag for en beslutningsprosess som skal vurdere om IUP bør benyttes som virkemiddel i arbeidet med å styrke utdannings- og yrkesrådgivningen for alle elever.

For å dekke de nødvendige perspektiver har RMC funnet det hensiktsmessig å dele evalueringen inn i fem temaer:

- 1) **Bevisstgjøring hos elevene i elevens utdannings- og yrkesvalg.** Dette temaet dreier seg om hvorvidt elevene opplever det som viktig å arbeide med IUP, og om arbeidsprosessen bidrar til at de får mer interesse for utdannings- og yrkesvalg. Videre omhandler temaet hvorvidt IUP fører til at elevene blir mer reflekterte rundt egne interesser, evner og muligheter.
- 2) **IUP som verktøy i rådgivningen.** Temaet omhandler hvordan rådgivere, kontakt- og faglærere opplever IUP som pedagogisk verktøy til bruk i rådgivning og veiledning av eleven. Videre vil det sammenliknes hvorvidt rådgivere og læreres

perspektiver og synspunkter samsvarer med elevenes, og å identifisere hvor det eventuelt avdekkes uenigheter.

- 3) **Organisering av arbeidet med IUP på den enkelte skole.** Dette temaet omhandler hvordan fylkene og de enkelte skoler har organisert arbeidet med IUP, og hvordan organiseringen tilrettelegger for forankring av IUP samt bæredyktige strukturer som bidrar til at arbeidet med IUP vil videreføres også etter forsøket er avsluttet.
- 4) **Samhandling mellom ulike utdanningsnivåer og lokalt næringsliv.** Temaet dreier seg om hvorvidt IUP bidrar til samhandling og samarbeid mellom ulike utdanningstrinn og utdanningsnivåer. IUP er ment å gi mulighet til tettere samarbeid og oppfølging av den enkelte elev. Samhandlingen er viktig både mellom ungdomstrinnet og videregående opplæring, men også samarbeid med det lokale næringsliv og høyere utdanningsinstitusjoner som universiteter eller høyskoler er en viktig del av forsøket ettersom eleven skal vite noe om sine muligheter og alternativer.
- 5) **Elevenes mestring.** Dette temaet innebærer elevenes fullførte utdanning, og kan blant annet identifiseres gjennom å se på elevenes gjennomstrømning basert på frafallstall. Videre er det relevant å se om forsøk med IUP har ført til økt bevissthet, og eventuelt andre bi-effekter som har kommet som følge av forsøket.

I denne delrapporten belyses de tre første temaene som omhandler organisering av arbeidet med IUP, IUP som verktøy og hvordan elevene opplever det å arbeide med IUP. Disse tre temaene belyses gjennom dokumentstudier, og innhenting av kvalitative og kvantitative data. Det fjerde og femte temaet vil behandles nærmere i delrapport 2, og i sluttrapporten vil alle temaene behandles utførlig.

1.3 Datagrunnlaget til delrapport 1

Datagrunnlaget delrapport 1 baserer seg på er innhentet gjennom dokumentstudier, kvalitative intervjuer og en breddeundersøkelse som ble gjennomført i løpet av evalueringens to første faser. I den tredje fasen vil det gjennomføres en ny runde med breddeundersøkelse samt en kvalitativ datainnsamling, som vil munne ut i en andre delrapport før sluttrapport leveres i desember 2010.

De kvalitative studiene er gjennomført ved de tre videregående skoler i de tre fylker som deltar i forsøket samt to av ungdomsskolene som avleverer elever til den aktuelle videregående skolen. Til sammen utgjør dette samtlige videregående skoler og seks av de totalt 10 ungdomsskolene som deltar i forøk med IUP.

I forkant av skolebesøkene ble det gjennomført eksplorative intervjuer med ansvarlige for forsøket med IUP i Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet samt de tre rådgivningskoordinatorene i hvert fylke. Ved skolebesøkene ble det gjennomført intervjuer med rådgivere, fag- og kontaktlærere og elever, samt skoleleder der det lot seg gjennomføre. Intervjuene tok utgangspunkt i en semi-strukturert intervjuguide, som var utarbeidet på forhånd og tilpasset de ulike intervjugruppene.

Etter den kvalitative datainnsamlingen var gjennomført, ble det sendt ut en breddeundersøkelse til rådgivere, lærere og skoleledere samt alle elever som deltar i forsøk med IUP. Hovedformålet med undersøkelsen har vært å avdekke hvordan forsøket med IUP fungerer i bruk, og ikke minst hvordan verktøyet er mottatt av den viktigste målgruppen – elevene.

1.3.1 Gjennomføring av breddeundersøkelse

Breddeundersøkelsen ble gjennomført på skolenivå, altså blant elever samt skoleledere, rådgivere, og fag- og kontaktlærere. Breddeundersøkelsen pågikk i perioden fra 16. mars

2009 til 6. april 2009. Det ble sendt ut to purringer via e-post, med det formål å sikre en høyest mulig svarprosent, henholdsvis 23. mars og 27. mars.

Totalt 1434 respondenter ble tilsendt breddeundersøkelsen, hvorav 593 leverte en fullstendig besvarelse. Dette tilsvarer en svarprosent på 41,4 %. Det var altså 841 respondenter som ikke besvarte spørreundersøkelsen, noe som tilsvarer 58,6 %. Fordelt på fylker fordelte svarprosenten seg på følgende måte:

Tabell 1.2: Svarprosent på breddeundersøkelsen, fordelt på fylker

	Buskerud	Vest Agder	Troms	I alt
Gjennomført	33,0 %	48,5 %	42,2 %	41,4 %
Ikke besvart	67,0 %	51,5 %	57,8 %	58,6 %
I alt	591	670	173	1434

Av de 1434 respondenter som spørreskjemaet ble sendt til, var 1254 elever og 180 ansatte ved skolene. Svarprosentene fordeler seg på følgende måte:

Tabell 1.3: Antall besvarelser på breddeundersøkelsen, fordelt på respondentgrupper

	Elev	Ansatt	I alt
Gjennomført	514	79	593
Ikke besvart	651	96	747
Frafalt	89	5	94
I alt	1254	180	1434

89 elever og fem ansatte oppgis å være frafalt. Det vil si at det umiddelbart etter spørreundersøkelsen ble sendt ut, kom det tilbakemelding om at den ikke nådde frem til disse e-postadressene. Totalt sett ble spørreundersøkelsen gjennomført av 41 % elever og 44 % ansatte. I alt var det 52 % elever og 53 % ansatte som ikke besvarte spørreundersøkelsen.

1.3.2 Frafallsanalyse

Under gjennomføringen av breddeundersøkelsen fikk RMC mange tilbakemeldinger på at elever ikke mottok spørreskjemaet på grunn av spam-filter. En årsak til dette kan ha vært at spørreskjemaet ble sendt til enkelte av elevenes private e-post adresser på bakgrunn av de listene RMC mottok av PEDLEX. RMC forsøkte i så stor utstrekning som mulig å få rådgivere til å følge opp, slik at flest mulig lærere og elever besvarte spørreskjemaet.

Ved neste breddeundersøkelse vil RMC samle inn elevenes skole e-postadresser. Det vil også kunne antas at det er flere lærere og elever som kjenner til forsøk med IUP og har jobbet med dette ved neste runde med breddeundersøkelsen, noe som erfaringsmessig vil øke svarprosenten i seg selv.

En annen viktig årsak til at flere elever og lærere kan ha valgt å ikke besvare breddeundersøkelsen, kan være den korte perioden IUP har vært tatt i bruk. På grunn av forsinkelser i utviklingen av IUP ble ikke planen tatt i bruk før desember 2008, og elevene i ungdomsskolen foretok sitt valg for videregående i mars 2009. Flere elever oppgir at det er lenge siden de har arbeidet med IUP, og at de ikke føler de har nok grunnlag og erfaring med bruk av IUP til å uttale seg. Det samme ser ut til å gjelde flere av lærerne på nåværende tidspunkt, ettersom bruk av IUP ennå ikke er forankret og integrert som verktøy ved skolene.

1.4 Delrapportens oppbygging

Kapittel 2 inneholder en presentasjon av bakgrunnen for forsøk med IUP.

I **kapittel 3** presenteres organisering og forankring av forsøk med IUP, basert på den gjennomførte datainnsamlingen.

I **kapittel 4** sees det på bruk av IUP, og hvilke vurderinger av IUP brukergruppen har gjort.

Kapittel 5 inneholder anbefalinger til videre fokusområder og grep som bør gjøres for å tilrettelegge for og styrke forsøk med IUP videre.

2. BAKGRUNN FOR FORSØK MED IUP

En sentral utfordring i Norge i dag, er at elever ikke fullfører og består påbegynte utdanningsløp i videregående opplæring. Statistisk Sentralbyrå skrev 16/10-2008 at 57 % av elevene som begynte på grunnkurs i videregående opplæring høsten 2002 oppnådde studie- eller yrkeskompetanse på normert tid, målt fem år etter de startet. Mens nesten 30 % av elever og lærlinger slutter underveis i utdanningsløpet, gjelder dette kun 6 % av elevene på studieforberedende studieprogram. Som en utprøving for å imøtekomme frafallsproblematikken er forsøket med IUP initiert av Utdanningsdirektoratet. IUP er ment å fungere som et virkemiddel for eleven i prosessen med å gjøre reflekterte valg av utdanning og yrke. Videre skal IUP bidra til å gjøre rådgivningen mer systematisk og målrettet, og bidra til at eleven ser sammenhengen mellom de ulike utdanningsnivåene og muligheter i arbeidslivet².

Det er satt fokus på å bekjempe frafall fra utdanning både i nasjonal og internasjonal sammenheng, og målsettingen er å skape et kunnskapssamfunn som er tilgjengelig for alle. Utdanning er en nødvendig betingelse for å realisere dette målet. Mange elever går i dag ut av grunnskolen med utilstrekkelig kunnskap om valgmulighetene de har i videregående opplæring, noe som blant annet kan føre til at elevene velger feil studieretning eller utdanningsprogram videre. For å forebygge omvalg og frafall i videregående opplæring er kvaliteten på rådgivning og karriereveiledning av stor betydning³.

Høsten 2000 startet OECD en gjennomgang av yrkesveiledningen og rådgivningen i en rekke land, siden 2002 omfattet denne også Norge. I sin rapport konkluderte OECD med at det norske systemet for utdannings- og yrkesveiledning er fragmentert, uten sterke bånd til arbeidsmarkedet og uten et helhetlig fokus for strategisk utvikling. Videre påpekes det at det er mangler i tjenesten, spesielt i forhold til voksne. Andre svakheter det pekes på er svak profesjonalisering og en tendens til at det er et sterkere fokus på å gi informasjon enn å veilede eleven. I forhold til andre OECD-land har Norge høy grad av karriererådgivning til 15-åringer, men på videregående får elevene mindre veiledning enn i mange andre OECD-land. Videregående elever på yrkesfag er enda mindre sannsynlig til å motta karriererådgivning enn elever på studiespesialiserende linjer⁴.

I en gjennomgang av medlemslandenes yrkesopplæring, tar OECD for seg styrker og svakheter ved Norges system for yrkesfagopplæring⁵. Her trekkes det frem to svakheter som er knyttet til rådgivningstjenesten. Den ene svakheten er at valgfriheten norske elever har til å velge sin utdanningsretning gjør at utdanningssystemet i liten grad retter seg mot behovet til arbeidsgivere for kvalifisert arbeidskraft. En annen svakhet som påpekes, er høy grad av frafall blant elevene.

2.1 Årsaker til og tiltak mot frafall og omvalg

Svak gjennomføringsgrad i videregående opplæring, så vel som hvilke årsaker som kan forklare variasjoner og resultater for elevene, er dokumentert gjennom en rekke forskningsresultater⁷. De bakgrunnsfaktorer som er identifisert til å forklare frafall knyttes i stor grad til sosial bakgrunn⁸, bo- og familiesituasjon⁹, minoritetsbakgrunn¹⁰ og strukturelle forhold¹¹. Blant de som har sluttet i opplæringen, er valg av feil studieretning et gjennomgående tema og her spiller også mangelfull eller fravær av rådgivning inn.

Nærmere analyser har vist at elever opplever rådgivningstjenesten som overfladisk og lite tilpasset den enkelte elev. Elevene får mangelfull kjennskap til valgmulighetene som fin-

² <http://tema.udir.no/radgiver/sider/forsoc3%b8medindividuellutviklingsplanforutdannings-ogykrresoc3%a5dgivning.aspx>

³ Stortingsmelding 16 (2006-2007): ... og ingen stod igjen. Tidlig innsats for livslang læring

⁴ OECD (2002): Review of Career Guidance Policies – Norway Country Note

⁵ OECD (2004): Career Guidance and Public Policy: Bridging the Gap

⁶ OECD (2008): Learning for Jobs

⁷ NIFU STEP, NIBR, Nordlandsforskning, LÆRINGSlaben

⁸ Markussen m.fl. (2006): Forskjell på folk-hva gjør skolen? NIFU STEP 3/ 2006

⁹ Markussen og Sandberg (2005): Stayere, sluttere og returnerte. NIFU STEP 6/ 2005

¹⁰ Markussen og Sandberg (2005): Stayere, sluttere og returnerte. NIFU STEP 6/ 2005. Utdanningsspeilet (2005): Analyse av grunnskole og videregående opplæring i Norge

¹¹ Helland (2006): Progresjon og kompetanse i yrkesfagopplæring. NIFU STEP 9/ 2006

nes, og de settes ikke i tilstrekkelig grad i stand til å ta bevisste utdanningsvalg¹². Videre baserer systemet i mange skoler seg på at den enkelte elev søker råd og veiledning, noe som innebærer at rådgivningssystemet ikke fanger opp alle¹³. Ettersom riktig valg av utdanning forebygger frafall, er rådgivningstjenesten en viktig faktor for å fremme riktig valg av utdanning og gjennom dette forebygge frafall¹⁴.

I Stortingsmelding 16 (2006-2007) fremheves det at rådgivningen skal styrkes gjennom en nærmere beskrivelse i Opplæringsloven om hva som er formålet med rådgivningsformene, og hvilke oppgaver som er knyttet til disse. Videre skal rådgivningen sees i en helhet, slik at det er nødvendig med samarbeid med andre aktuelle instanser som barnevern eller PPT. Den foreslåtte endringen i forskriften ble sendt til høring sommeren 2008¹⁵, samtidig som det ble sendt et forslag til høring om anbefalt kompetanse og kompetansekriterier for rådgiver¹⁶.

Med Kunnskapsløftet fastsatte Kunnskapsdepartementet ny læreplan i faget Utdanningsvalg, som er et obligatorisk fag for ungdomstrinnet fra skoleåret 2008/ 2009. Dette faget skal bidra til at flere elever velger rett utdanning og yrke, og elevene skal få en økt forståelse for arbeidslivets krav til kunnskap og kompetanse. Videre skal Utdanningsvalg føre til god kontakt og samarbeid mellom videregående skoler og arbeids- og næringslivet. IUP er tenkt inn som en del av dette faget, samt i Programfag til valg for videregående skole.

2.2 Retten til rådgivning

De seneste 10 år har en rekke nasjonale prosjekter hatt til hensikt å motvirke frafall, og å styrke rådgivningstjenesten. Blant disse er Bevisste Utdanningsvalg (1997-2000)¹⁷ og Delt rådgivningstjeneste (2000-2003), som prøvde ut en deling av rådgivningstjenesten i en sosialpedagogisk del og en del for fag- og yrkesrådgivning¹⁸. Evalueringen av prosjektet var med å danne bakgrunn for den delingen av rådgivningstjenesten vi har i dag.

Elever i grunnskole og videregående opplæring har i dag lovfestet rett til nødvendig rådgivning om utdanning, yrkestilbud, yrkesvalg og sosiale spørsmål gjennom Opplæringsloven § 9-2. I kapittel 22 i forskriftene til Opplæringsloven utdypes retten til nødvendig rådgivning. Forskriften presiserer at skoleeier er ansvarlig for at elevens rettigheter til veiledning blir oppfylt, men står fritt i forhold til hvordan retten skal ivaretas¹⁹. De formelle kvalifikasjonskravene som stilles til skolerådgiverne er godkjent lærerutdanning og tre års praksis fra arbeid i skoleverket. De tre rådgivningsformene vi har i Norge i dag er sosialpedagogisk rådgivning, utdannings- og yrkesrådgivning, og oppfølgingstjenesten. Flere steder organiseres den sosialpedagogiske og utdannings- og yrkesrådgivningen som en felles tjeneste med to rådgivere.

Ressursbestemmelsen om tid til rådgivning finnes i særavtalene om leseplikten og tidsressurs i henholdsvis grunn- og videregående skole. Avtalene fastsetter tid til rådgiverfunksjonen ved at rådgiverne har færre undervisningstimer. I dag stilles det ingen kompetansekrav til rådgiverne.

De manglende kompetansekravene kan føre til at rådgiverne og skoleeierne ikke benytter seg av eksisterende etter- og videreutdanningstilbud, og at rådgiverfunksjonen enkelte steder kan ha lav status.

Utdannings- og yrkesrådgivningen fremheves som spesielt viktig for elever som har foresatte som av ulike årsaker har lite kjennskap til utdanningssystemet og hvilke muligheter ulike utdanninger gir senere. Det er viktig at denne rådgivningen er forankret i regelverket, og at elevene fra og med ungdomstrinnet får systematisk rådgivning og veiledning om valg av utdanning og yrke. Andre utdanningsnivåer og lokalt næringsliv er relevante

¹² Stortingsmelding 30 (2003-2004): Kultur for læring

¹³ http://www.regjeringen.no/upload/kilde/fad/hdk/2006/0009/ddd/pdfv/290085-horing_fornyng_elevorg.pdf

¹⁴ Baklien, Bergljot, Bratt og Gotaas (2004): Satsing mot frafall i videregående opplæring, en evaluering.

¹⁵ Utdanningsdirektoratet (2008): Høringsnotat om forslag til endringer i forskrift til opplæringsloven kapittel 22 og forskrift til privatskoleloven kapittel 7 – Retten til nødvendig rådgivning

¹⁶ Utdanningsdirektoratet (2008): Høringsnotat om forslag til anbefalt kompetanse og anbefalte kompetansekriterier for rådgivere

¹⁷ <http://buv.utdanningsdirektoratet.no/>. <http://buv.utdanningsdirektoratet.no/index.db2?id=381>

¹⁸ <http://www.drt.ls.no/index.db2?id=861>

¹⁹ Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (Opplæringsloven)

samarbeidspartnere. Det skal vurderes om IUP skal benyttes som virkemiddel for å gi yrkes- og utdanningsrådgivning²⁰.

Forsøk med IUP er et av flere iverksatte tiltak for å imøtekomme frafalls- og omvalgproblematikken. Forsøket pågår i tre fylker skoleåret 2008/ 2009 og 2009/ 2010, og alle elever ved 10.trinn og vg 1 ved de utvalgte skolene deltar. Utdanningsdirektoratet har iverksatt følgeevaluering av forsøket, som RMC nå gjennomfører med den hensikt å dokumentere, utvikle, vurdere og evaluere forsøk med IUP. Evalueringen har et fremtidsrettet fokus, og vil således kunne fungere som et verktøy for fylkeskommunene og de enkelte skolene i deres arbeid med forsøket.

²⁰ <http://tema.udir.no/radgiver/Sider/Forsømedindividuellutviklingsplanforutdanningsogyrkesrådgivning>.

3. ORGANISERING, FORANKRING OG ANSVAR FOR FORSØK MED IUP

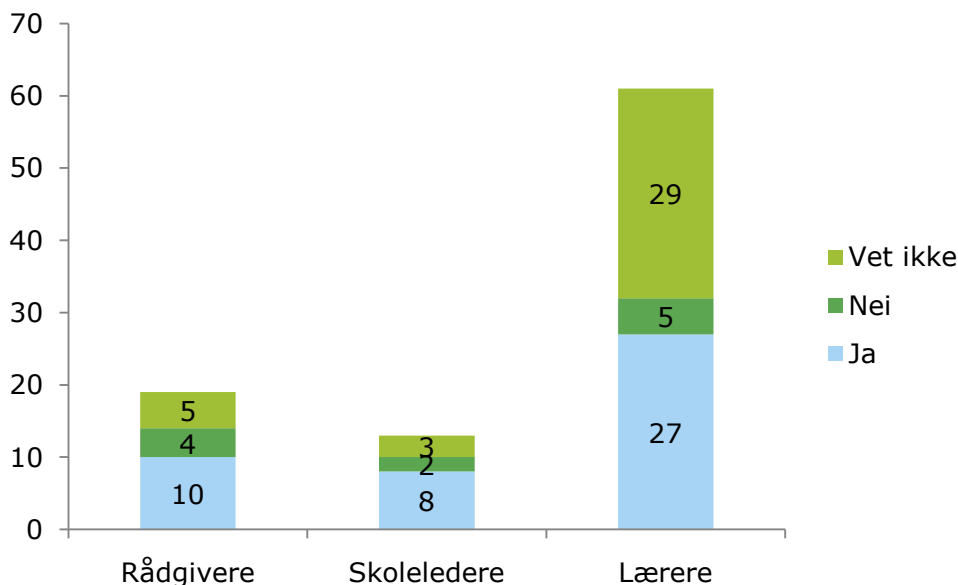
Dette kapitlet omhandler hvordan forsøket med IUP er organisert, og om organiseringen bidrar til en god forankring i fylkene og ved skolene som deltar i forsøket. Et viktig spørsmål i denne sammenheng er hvorvidt ansvarsdelingen er tydelig og hensiktsmessig, og om organiseringen støtter opp om og er tilstrekkelig for en god utvikling av forsøket. Videre er det interessant å se om det er gitt informasjon til elever og lærere, slik at disse er bekjent forsøket og kjenner til IUP og begrunnelsen for at det har blitt iverksatt et slikt forsøk.

3.1 Den sentrale organiseringen

Forsøket med IUP er forankret sentralt hos Utdanningsdirektoratet, og rådgiverkoordinatorene jobber inn mot de deltagende enhetene. Ettersom forsøket danner bakgrunnen for en avgjørelse om IUP skal innføres på nasjonalt plan, er det nødvendig med en solid sentral forankring. Utdanningsdirektoratet er en viktig premissleverandør for organiseringen av forsøket på fylkeskommunalt nivå og ved den enkelte skole. Hvordan forsøket med IUP er organisert har innvirkning på motivasjon og interesse de enkelte skolene har for å arbeide med IUP. Det er her relevant å se på hvordan rådgivere, skoleledere og lærere opplever den sentrale organiseringen av forsøk med IUP, ulike utfordringer, og hva de eventuelt savner ved denne.

De deltakende aktører er stilt spørsmål om hvorvidt den sentrale organiseringen av forsøk med IUP er hensiktsmessig for å oppnå gode resultater i forsøket, og svarfordelingen fordelt på rådgivere, skoleledere og lærere illustreres i følgende figur:

Figur 3.1: Opplever du at den sentrale organiseringen av forsøket med IUP er hensiktsmessig for å oppnå gode resultater i forsøket? N = 61

Av figur 3.1 fremgår det at 10 av rådgiverne mener at den sentrale organiseringen av forsøket med IUP er hensiktsmessig for å oppnå gode resultater, mens fire har svart at de ikke synes den sentrale organiseringen er hensiktsmessig. De fleste skoleledere er av den oppfatning at den sentrale organiseringen er hensiktsmessig, åtte av 13 skoleledere oppgir dette, mens kun to mener organiseringen ikke er hensiktsmessig. Blant lærerrespondentene har 27 av 61 oppgitt at de mener den sentrale organiseringen er hensiktsmessig, mens en tilsvarende andel har oppgitt at de ikke vet. En årsak til at flere har svart at de ikke vet, kan tyde på at de ikke kjenner til organiseringen av forsøket med IUP, og at de

ikke har nok informasjon eller førstehåndskjennskap til rollen Utdanningsdirektoratet har i forsøket.

Rådgivere og skoleledere ble bedt om å ta stilling til hvilke elementer ved sentral organisering de savner i dag. I følgende tabell illustreres svarene i antall, altså hvor mange rådgivere og skoleledere som har sagt seg enig i følgende utsagn:

Tabell 3.1: Hvilke elementer ved sentral organisering er det du savner slik det er i dag? N = 14

	Råd- givere	Skole- ledere
Prosjektet har for kort tidsspenn til at vi kan se resultater	1	1
Det er gitt for mye lokalt ansvar, man bør sentralisere sterkere	0	0
Det er gitt for lite lokalt ansvar, man bør sentralisere mindre	0	0
Utdanningsdirektoratet er ikke lydhøre og endringsvillige med tanke på tilbakemeldinger fra praksis	1	0
Det er ikke riktig kompetanse i Utdanningsdirektoratet til å drive prosjektet	0	0
Rådgiverkoordinator har ikke riktig kompetanse til å drive prosjektet	0	0
Rådgiverkoordinator har ikke nødvendig innflytelse til å drive prosjektet	1	0
Rådgiverkoordinator er for langt unna praksis til å drive prosjektet	2	0
Det er ikke satt av nok ressurser til å drive prosjektet	3	1
Forsinkelser har preget prosjektet, og det har ikke vært tilpassninger til dette	3	0
Prosjektet er ikke prioritert i Utdanningsdirektoratet	0	0
Prosjektet er ikke prioritert i kommunen/ fylkeskommunen	0	0
Annet	0	1

Som det fremgår av tabell 3.1 er det elementer i den sentrale organiseringen av prosjektet som er savnet, knyttet til at det ikke er satt av nok ressurser til forsøk med IUP samt at prosjektet har vært preget av forsinkelser. Dette er noe som også gjenspeiles i de kvalitative intervjuene som er gjort med representant for PEDLEX, rådgivere og lærere. Her fremkommer det at selve IUP verktøyet ikke har vært klart for bruk før i desember, og at det derfor tok tid før elever og lærere fikk satt seg inn i det. Med tanke på at elevene i ungdomsskolen tok sine valg for videregående opplæring i mars, ble det altfor kort tid til å jobbe med utviklingsplanen slik at den i utstrakt grad hadde noen nevneverdig funksjon i forkant av det valget elevene gjorde.

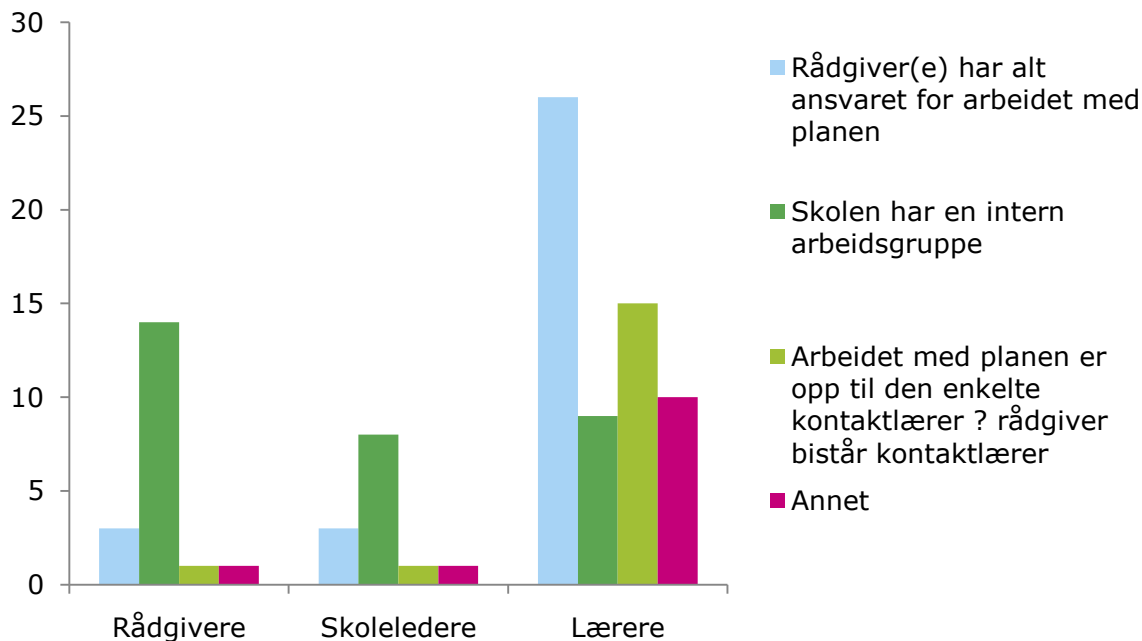
Også lærere har fått anledning til å besvare spørsmålet om sentral organisering, men så få har valgt å gjøre dette at de ikke er illustrert i tabell. Analysen viser at lærere er mest opptatt av at det har vært mangelfull informasjon til elever og lærere, og manglende veiledning/kompetanseheving for lærerne til å hjelpe elevene i forhold til bruk av IUP. RMC fikk, etter å ha gjennomført casestudier ved utvalgte skoler, inntrykk av at det er variasjoner i hvilken grad lærere og elever har fått informasjon i forbindelse med forsøket med IUP, og hvorvidt de kjenner til formål og bakgrunnskontekst for forsøket.

3.2 Fylkeskommunal organisering og ansvarsfordeling

Forsøk med IUP er ment å gi erfaringer med ulike sider av det å bruke IUP, og disse erfaringene skal danne bakgrunn for en eventuell nasjonal innføring av IUP i skolen. På fylkeskommunalt nivå er eleven primærmålgruppen for IUP, mens rådgivere, lærere og til dels skoleledere er viktige premissleverandører for elevenes bruk av IUP. Rådgivere og lærere har delt ansvar for å gi elevene den rådgivning og veiledning de har krav på, og det er skoleleders ansvar å påse at dette skjer i henhold til retten til rådgivning eleven har etter Opplæringsloven. Forsøk med IUP kan bidra til å sikre kvaliteten og ansvarsfordeling for rådgivningen, gitt at forsøket er organisert på en klar og tydelig måte ved skolene.

Hvordan organiseringen av arbeidet med IUP var ved de enkelte skoler, fremkom som noe ulikt ved de casebesøkene RMC har foretatt. Ved enkelte skoler var lærere kjent med IUP, og opplevde at de hadde mye ansvar for arbeidet med planen. Ved andre skoler hadde rådgiver i større grad så godt som hele ansvaret for arbeidet med IUP. I breddeundersøkelsen ble rådgivere, skoleleder og lærere spurt om hvordan arbeidet med IUP er organisert ved den enkelte skole. Svarene illustreres i følgende figur:

Figur 3.2: Hvordan er arbeidet med IUP organisert på skolen? Rådgivere, skoleledere og lærere.

Figur 3.2 illustrerer at det er variasjoner blant de rådgivere, skoleledere og lærere som har besvart spørreundersøkelsen når det gjelder hvordan de ser på organiseringen av arbeidet med IUP ved skolen. Mens et antall på 14 rådgivere oppgir at skolen har en intern arbeidsgruppe, er det rundt ni lærere som oppgir det samme. En nærmere analyse viser at blant de skolene som oppgir at de har en intern arbeidsgruppe oppgir de fleste respondentene at det er rådgivere, kontaktlærere og til dels skolens ledelse som deltar. Nærmere 27 lærere har oppgitt at rådgiver har hele ansvaret for arbeidet med IUP, mens 15 lærere har oppgitt at arbeidet med IUP er opp til kontaktlærer, og at rådgiver bistår. Tilsvarende andeler blant rådgivere og skoleledere er mye mindre, og begrenser seg til en til to av både rådgivere og skoleledere.

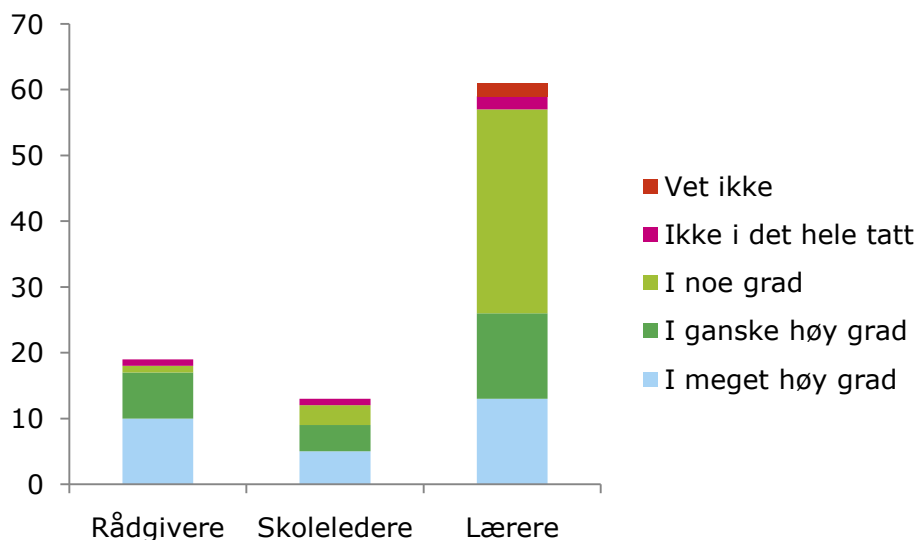
De største variasjonene fremtrer når det gjelder hvorvidt arbeidet med IUP er opp til den enkelte kontaktlærer, og at rådgiver bistår denne. Her har over 15 av lærere svart at arbeidet med IUP er organisert slik, mens tilsvarende andel blant rådgivere og skoleledere er på en person. Den store graden av variasjon på spørsmålet som dreier seg om organisering ved skolen, kan indikere at det bør skje en klar og tydelig ansvarsdeling, både for å sikre forankring og samarbeid. Dersom ansvarsfordelingen er utydelig kan det føre til usikkerhet knyttet til arbeidet med forsøk med IUP, og i verste fall motstand på grunn av manglende spesifikasjoner rundt hvem som skal gjøre hva.

Gjennom de kvalitative intervjuene fremkom det at mange lærere på nåværende tidspunkt ikke er involvert i forsøket med IUP i like stor grad som de burde være, og at enkelte lærere har vist en grad av motstand mot å tilrettelegge for IUP i skolen. Opplevelse av manglende kunnskap om formål og bruk av IUP kan være en forklaring. Enkelte lærere ga uttrykk for at de opplevde at for mye ansvar er lagt på dem uten at de føler seg rustet til å arbeide med IUP, mens andre lærere mener at det er rådgivers ansvar å følge opp arbeid med og bruk av IUP.

Når det gjelder hvem som bør ha hovedansvaret for arbeidet med IUP ved skolene, viser nærmere analyser at et flertall rådgivere, skoleledere og lærere mener at rådgiver bør ha hovedansvar. Flere lærere mener skoleleder bør ha hovedansvar, noe som kan indikere at det er savnet en sterkere forankring av arbeidet med IUP på skoleledernivået. Dette kan være både for å sikre legitimitet for bruk av IUP, så vel som å forankre forsøket på en tydelig og klar måte.

Rådgivere, skoleledere og lærere har besvart spørsmål om i hvilken grad de mener det er naturlig at kontaktlærer har ansvar for å arbeide med IUP sammen med eleven. Svarfordelingen illustreres i følgende figur:

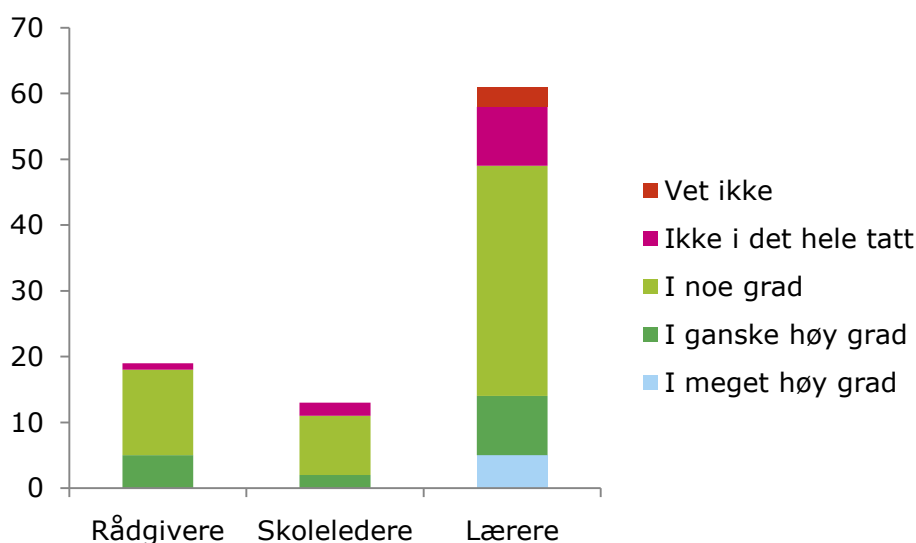
Figur 3.3: I hvilken grad mener du at det er naturlig at kontaktlærer har et ansvar i forhold til å arbeide med IUP sammen med eleven?

Når det gjelder kontaktlærer sitt ansvar med å arbeide med IUP sammen med eleven, fremkommer det av figur 3.3 at til sammen 26 av 61 lærere oppgir at kontaktlærer i ganske eller meget høy grad bør ha et ansvar for å arbeide med IUP. Tilsvarende andel lærere som mener kontaktlærer i noe grad burde ha ansvar er på 31. Av rådgivere er det tilnærmet alle som mener at kontaktlærer bør ha ganske høy eller meget høy grad av ansvar for å arbeide med IUP sammen med eleven.

Dette antyder en viss uenighet i ansvarsfordelingen i arbeidet med IUP, som består i hvor mye ansvar kontaktlærer skal ha. Når det gjelder ansvaret faglærer bør ha, fremkommer det en økt grad av enighet blant respondentgruppene. Dette illustreres i tabellen nedenfor:

Figur 3.4: I hvilken grad mener du at det er naturlig at faglærer har et ansvar i forhold til å arbeide med IUP sammen med eleven?

Som figur 3.4 viser, mener tilnærmet alle rådgivere og skoleledere som har besvart spørreundersøkelsen at faglærer i noe grad skal ha ansvar for å arbeide med IUP sammen med eleven. Tilsvarende antall lærere som mener faglærer har et ansvar er på rundt 40. Blant lærere er det omtrent 10 stykker som oppgir at faglærer ikke skal ha ansvar for arbeidet i det hele tatt, mens rundt 10 oppgir at faglærer i ganske høy eller meget høy grad har et slikt ansvar.

Det er grunn til å være oppmerksom på at en liten andel lærere oppgir at de ikke synes det burde ligge noe ansvar hos faglærer. Dette kan tyde på at det ligger noen utfordringer i arbeidet med IUP tatt i betraktning det helhetlige perspektivet og samarbeidet mellom ulike aktører rundt eleven som IUP bestreber.

3.3 Forankring av forsøk med IUP

En god lokal organisering av arbeidet med IUP, må sørge for at forsøk med IUP er forankret på den enkelte skole både blant rådgiver-, lærer- og elevgruppen, samt i skolens virksomhet for øvrig. Det må tilrettelegges for bruk av IUP, og sikring av tilstrekkelig informasjon, kunnskap og forståelse for forsøk med IUP hos de aktuelle brukere. En hensiktsmessig forankring vil bidra til at skolene som deltar i forsøket forplikter seg til å arbeide med IUP. Dette gjelder ikke bare rådgivere, men også fag- og kontaktlærere.

For å vite noe om hvorvidt forsøket med IUP er forankret i skolene, ble rådgivere og skoleledere bedt om å ta stilling til på hvilke måter forsøket med IUP er forankret i skolen. I følgende tabell illustreres hvordan rådgivere og skoleledere har besvart spørsmålet angitt i antall:

Tabell 3.2: På hvilke måter er arbeidet med forsøket med IUP forankret i skolen?

	Råd-give-re	Skole-ledere
Forsøket er beskrevet i skolens strategiske plan	1	1
Forsøket er del av kommunens/ fylkeskommunens utviklingsmål for skolen	4	1
Skolens ledelse bidrar aktivt til arbeidet med forsøket	9	7
Forsøket er kjent hos skolens øvrige pedagogiske personale (lærere og kontaktlærere), og de er positive	11	6
Forsøket er kjent blant elevene, og elevene er positive	12	6
Forsøket er forankret hos skolens rådgiver(e), og rådgiver(e) er positiv(e)	15	9
Forsøket er tatt opp og diskutert på skolens felles møter	11	7
Annet	1	3
I alt	19	13

Som det fremgår av tabell 3.2 er det enighet blant rådgivere og skoleledere om at forsøk med IUP er forankret hos rådgiver, og at disse i stor grad er positive til dette. Dette er også i samsvar med de kvalitative dataene RMC har innhentet, hvor det fremkom at forsøk med IUP er godt forankret blant rådgivere, og at disse er motivert og engasjert i arbeidet med IUP. I tabellen oppgir 12 av 19 rådgivere at forsøket med IUP er kjent blant elevene, og at disse er positive. 11 rådgivere oppgir at forsøket er kjent blant skolens øvrige personale, og at disse er positive. Det fremkommer også at 11 rådgivere og syv skoleledere oppgir at forsøket med IUP er tatt opp og diskutert på felles møter på skolen.

Ved casebesøkene RMC har gjennomført fremkom det at alle aktørene ser IUP som et svar på et stort behov knyttet til bedre rådgivning og oppfølging av enkelteleven, for å motvirke frafall og omvalg. En del rådgivere ga uttrykk for å oppleve utfordringer i forhold til å få lærere til å engasjere seg og ta IUP i bruk med elevene. Samtidig er det sentralt at ikke rådgiver undervurderer betydningen av informasjon, refleksjon og helhetsforståelse for å sikre god forankring og økt bruk av IUP ved skolene.

I det følgende vil det bli sett nærmere på hvorvidt lærerne mener forsøket med IUP er forankret i arbeidet ved skolene, svarene illustreres i antall i tabellen nedenfor:

Tabell 3.3: Er arbeidet med IUP forankret i arbeidet på skolen? Lærere.

	Buskerud	Troms	Vest-Agder	I alt
Ja	11	1	15	27
Nei	5	8	20	33
I alt	16	9	35	60

Som det fremgår av tabellen er det delte meninger blant lærere når det gjelder hvorvidt arbeidet med IUP er forankret ved den enkelte skole. Helhetlig sett fremgår det at litt over halvparten av lærere ikke opplever arbeidet som forankret, noe som også må sees i sammenheng med rådgiveres opplevelse av utfordring knyttet til lærernes interesse for og vilje til å arbeide med IUP. 27 lærere mener arbeidet med IUP er forankret i arbeidet på skolen.

3.4 Oppsummering

Kort oppsummert fremgår det av breddeundersøkelsen at den sentrale organiseringen av forsøk med IUP kombinert med det lokale ansvaret som er gitt fylkeskommunene, er godt mottatt av rådgivere og skoleledere. Forsøket med IUP er forankret hos rådgivere ved de

enkelte skoler, mens det fremgår at bruk av IUP på nåværende tidspunkt er noe løselig forankret hos lærere. Skoleledere har frem til nå støttet bruk av IUP ved skolene, mens de ut over dette har hatt en mer eller mindre aktiv rolle på nåværende tidspunkt. Mye av ansvaret for forsøket og implementeringen av IUP ved den enkelte skole ligger hos rådgiver, og disse opplever det til dels utfordrende å få lærere til å prioritere IUP. Lærere uttrykker usikkerhet knyttet til hva som er rolle- og ansvarsfordeling, samtidig som de ser viktigheten og behovet for at de prioriterer arbeidet med IUP.

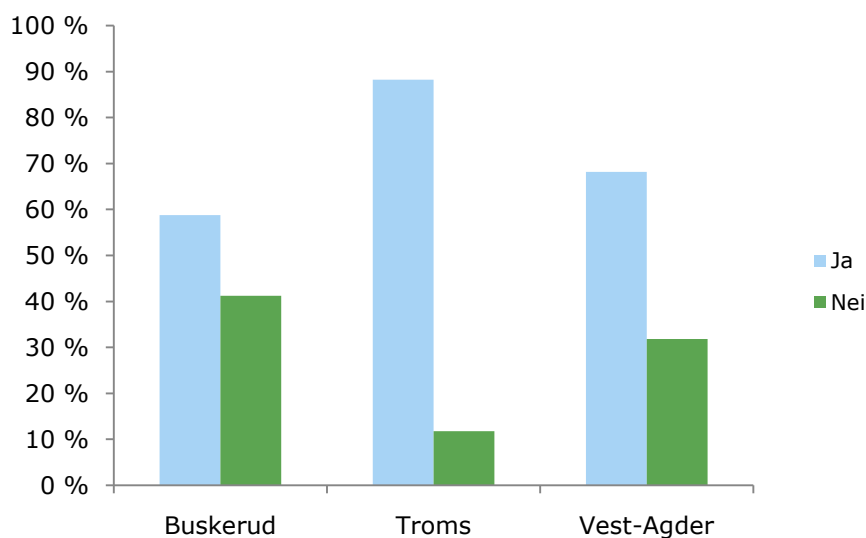
4. BRUK OG VURDERINGER AV IUP

Dette kapittelet vil belyse i hvilket omfang IUP er tatt i bruk, hvor mye tid som er satt av til arbeidet og hvordan selve planen vurderes både med tanke på innhold og utseende. Opplevelse av relevans og nytte vil presenteres, samt den rollen PEDLEX har i utviklingen av planen og i forsøket med IUP. Et av de viktigste suksesskriteriene for forsøk med IUP, er at rådgivere og lærere tar planen i bruk og at elevene synes IUP er et nyttig verktøy som bidrar til refleksjon og økt grad av sikkerhet med tanke på utdannings- og yrkesvalg. Når det gjelder erfaringer med bruk av IUP og vurderinger er elevperspektivet i hovedfokus, supplert med rådgiver- og lærerperspektivet der det vurderes som hensiktsmessig.

4.1 Omfang av bruk av IUP

For at forsøket med IUP skal gi erfaringer som skal danne grunnlag for en beslutning om hvorvidt IUP skal innføres nasjonalt, er det av stor betydning at IUP brukes av de sentrale brukergruppene ved forsøksskolene. Først og fremst bør elevene ha vært inne i sin IUP og arbeidet med denne, lærere bør kjenne til IUP og sørge for at det blir avsatt tid for elevene til å arbeide med IUP og at elevene får den veiledningen de trenger for å forstå og fylle ut sin IUP. Omfang av bruk dreier seg om i hvilken grad det spores bruk av planen, om elevene kjenner til linken <http://jegvilbli.no> og hvorvidt de har vært inne i planen. Følgende tabell viser hvor mange elever som har oppgitt å kjenne til at de deltar i et nasjonalt forsøk med IUP fordelt på fylkene:

Figur 4.1: Vet du at din skole deltar i et nasjonalt forsøk med individuell utviklingsplan?

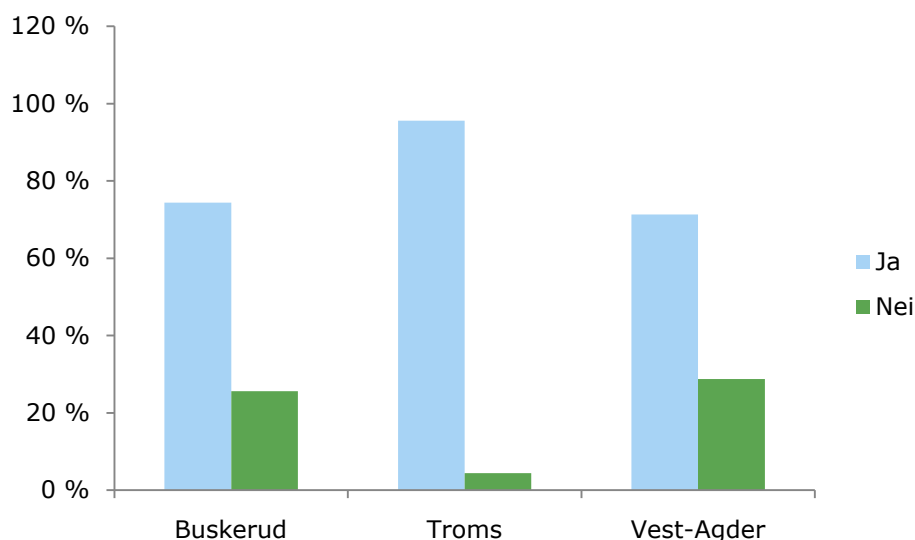
Totalt er spørsmålet besvart av 177 elever i Buskerud, 68 elever i Troms og 289 elever i Vest Agder. Av figur 4.1 fremgår det at et tydelig flertall av elevene som har besvart spørreskjemaet har kjennskap til at deres skole deltar i et nasjonalt forsøk med individuell utviklingsplan. I Buskerud og Vest-Agder vet henholdsvis 59 % og 68 % av elevene at deres skoler deltar i forsøk med IUP, mens tilsvarende andel i Troms er på 88 %.

Det at forsøket er forankret i elevgruppen er av stor betydning, ettersom den kjennskap elevene har til formål og hensikt med forsøket vil kunne påvirke bruk av den individuelle utviklingsplanen og hvilken nytte og relevans de opplever at planen har. Dette er viktige suksesskriterier for forsøket som helhet, og elevenes opplevelse vil ha mye å si for om de overordnede målsettinger med å motvirke frafall og omvalg vil bli nådd.

En nærmere analyse av breddeundersøkelsen viser at blant de elever som har fått informasjon at de deltar i forsøk med IUP oppgir over 60 % at de har fått informasjon fra rådgivere og lærere, uten at det er noen store variasjoner blant disse.

For å vite noe om omfang av bruk av IUP på nåværende tidspunkt, er det relevant å se på hvor mange av elevrespondentene som oppgir at de har vært inne i sin individuelle utviklingsplan. Svarfordelingen illustreres i figur nedenfor:

Figur 4.2: Har du vært inne i din digitale individuelle utviklingsplan? N = 533

Totalt er det 176 elever i Buskerud, 68 elever i Troms og 289 elever i Vest Agder som har besvart dette spørsmålet. Av figur 4.2 fremkommer det at nærmere 75 % av elevene i Buskerud har vært inne i sin IUP, mens tilsvarende andel i Troms er på nærmere 100 % og i Vest Agder rundt 70 %. Totalt sett utgjør dette at 75 % av de totalt 533 elevene som har besvart spørreskjemaet har vært inne i sin IUP, mens andel som ikke har vært inne i sin IUP ligger på 25 %.

For den videre utviklingen av forsøket med IUP må oppmerksomheten rettes mot det faktum at ikke alle oppgir å ha vært inne i planen på tidspunktet for spørreundersøkelsen. Andelen som har svart negativt er på 26 % i Buskerud og 29 % i Vest Agder. Tilsvarende andel er lavere i Troms, hvor den ligger på 4 %. Ved RMC sine casebesøk ved skolene fremkom det at flere elever ikke hadde kjennskap til at de deltok i forsøket, og at det var lenge siden elevene hadde vært inne i planen og jobbet med den.

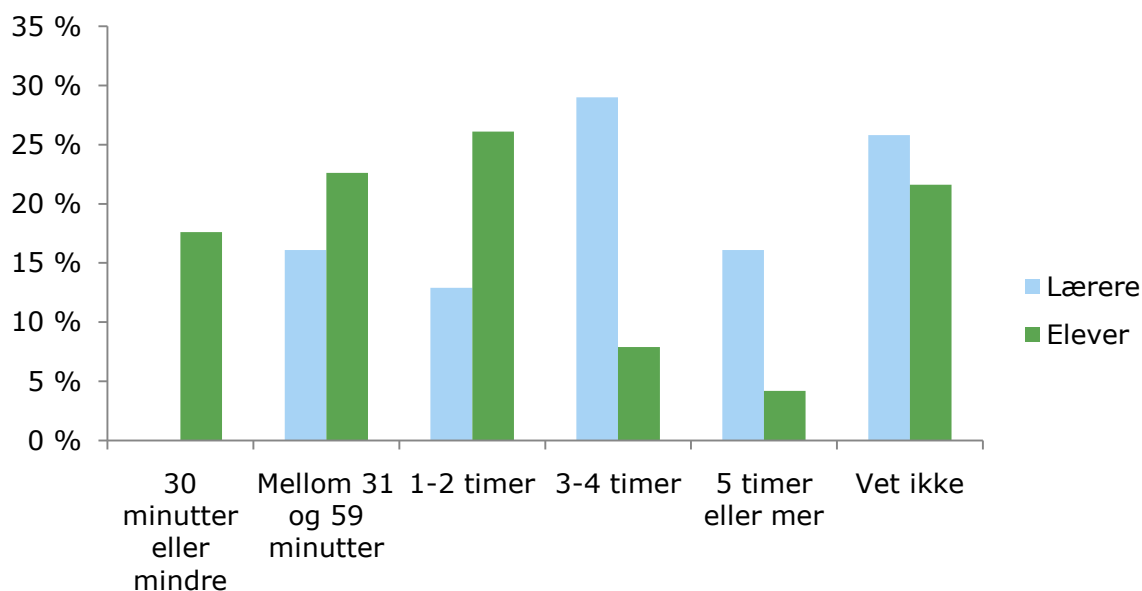
Når det gjelder bruk av IUP fordelt på 10. trinn og Vg1, viser en nærmere analyse av datamaterialet fra breddeundersøkelsen ingen store variasjoner på bruk av IUP fordelt på trinn. Allikevel er det en tendens til at elever i VG1 i noe mindre grad har vært inne i sin plan, noe som til en viss grad bekreftes av de casebesøkene RMC har gjennomført ved skolene. Gjennom casebesøkene fremkom det at elever i VG1 hadde mindre kjennskap til IUP enn elever på 10.trinn. Mange lærere, elever og rådgivere ga uttrykk for å oppfatte IUP som et "ungdomsskoleverktøy", og at den planen som foreligger ikke er så relevant for elever i VG1. Videre ble det påpekt at mye av årsaken til dette, er at selve planen ikke differensierer mellom de ulike årstrinn, og at planen som foreligger er mer beregnet på ungdomsskoleelever. RMC er informert om at PEDLEX arbeider med å gjøre IUP mer differensiert, og at planen skal by på noe nytt for hvert år samtidig som det skal være mulig å gå tilbake å se på utviklingen.

4.2 Tid avsatt til IUP

For å få perspektiv på hvor mye tid elevene har brukt på å jobbe med den individuelle utviklingsplanen, ble elever og lærere bedt om å angi omtrent hvor mye tid som er brukt på nåværende tidspunkt. Hvor mye tid lærere oppgir å ha satt av til å jobbe med IUP sammenliknet med elevers anslag på hvor mye tid de har brukt på å jobbe med IUP, illustreres i figur 4.3. Det er interessant å se på denne sammenlikningen, ettersom den kan si noe om det er enighet mellom lærere og elever hvor mye tid som er satt av til å arbeide

med planen. Det bør presiseres at prosentandelene som presenteres for elevene i figuren nedenfor baserer seg på over 400 besvarelser, mens lærerbesvarelsene kun baserer seg på 31 svar. Dermed er sistnevnte data mye mer usikre, og en direkte sammenligning mellom disse prosentandelene bør gjøres med forebehold. Svarene illustreres i følgende figur:

Figur 4.3: Sammenligning av tid satt av til og tid brukt til å jobbe med IUP.

Figur 4.3 antyder at lærere generelt oppgir at det er satt av mer tid til arbeidet med IUP enn elevene har brukt på å jobbe med planen. Mens hovedandelen av elever oppgir å ha brukt mellom 30 minutter og 1-2 timer, oppgir hovedandelen lærere at det er satt av 3-4 timer. Det er mellom 20 og 25 % av lærere og elever som har oppgitt at de ikke vet hvor mye tid som er brukt til arbeidet med IUP.

Flere lærere påpekte i intervjuene at de fleste elevene brukte kortere tid enn planlagt på å fylle ut IUP, og at enkelte "raste gjennom" uten å reflektere eller tenke stort over de svarene de fylte inn. Blant lærerne var det noen som mente at litt veiledning og samtale under utfyllingen av planen kunne vært en fordel, men at ikke alle elever vil at lærer skulle se hva som oppgis. Andre lærere påpekte at enkelte av elevene trengte lenger tid på å fylle ut IUP enn andre, ettersom de hadde vanskeligere for å forstå hva som ble etterspurt, og opplevde teksten de måtte gå gjennom som utfordrende. Flere av elevene RMC har snakket med påpekte også at det er for mye tekst på IUP-sidene, i tillegg til mange vanskelige ord som til tider gjorde det svært utfordrende å arbeide med IUP.

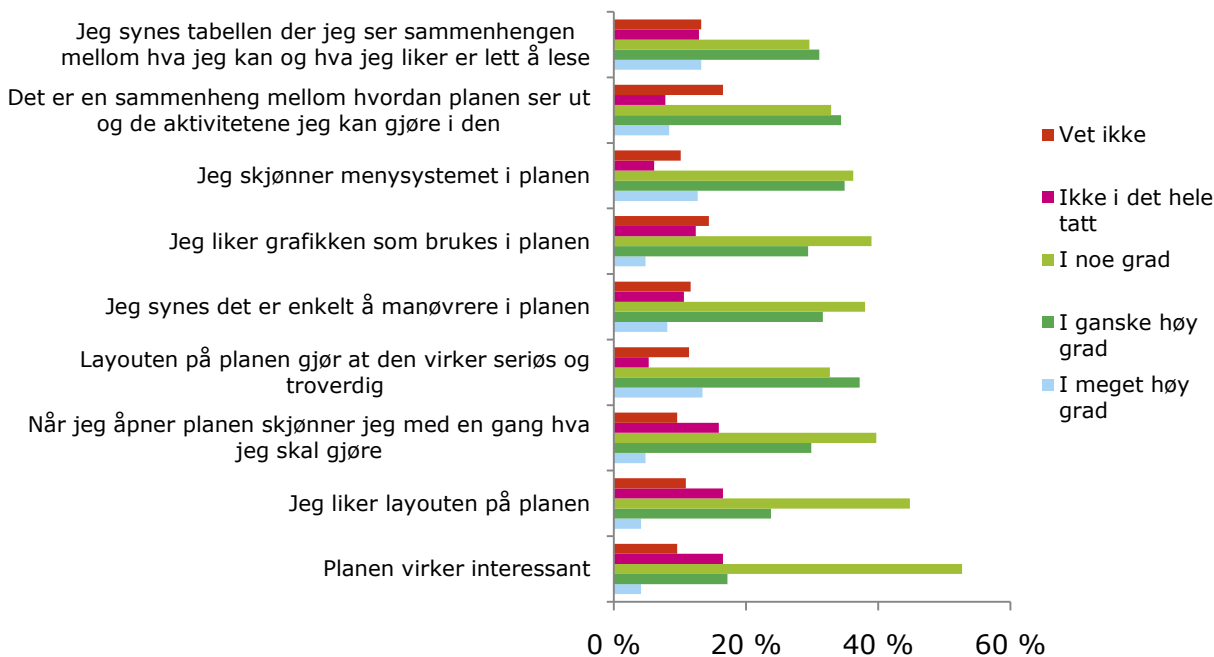
I de kvalitative intervjuene som er gjennomført, fremhever flere elever at de gjerne hadde ønsket mer tid til å arbeide med IUP. Mange mener at det er en viktig suksessfaktor at det settes av tilstrekkelig tid til å arbeide med planen på skolen. Imidlertid trekker flere frem at IUP kom rett før jul, og det ble derfor et opphold hvor litt av "trykket" ble borte. Det at planen var uferdig da den forelå, er også et moment elevene har trukket frem som gjorde at de ble litt demotiverte og uinteresserte i å jobbe med planen. I tillegg gjorde ungdomskoleelevene sitt valg i mars, slik at IUP fikk begrenset tidsrom å fungere i. Alle elevene RMC snakket med, mener at det er lite relevant å arbeide med IUP etter at valget for videregående skole er tatt.

4.3 Elevenes vurdering av utseendet til IUP

Elevenes vurdering av utseendet til IUP vil kunne påvirke helhetsvurderingen av og interessen for IUP, og vil også ha innvirkning på hvorvidt elevene velger å bruke planen aktivt. Således henger målgruppens vurdering av hensiktsmessigheten av planen sammen med motivasjonen og interessen for å ta i bruk IUP.

For å vite noe om hvordan elevene opplever IUP slik den ser ut i dag, ble de spurt om å gi en vurdering av ulike sider ved utseendet på IUP ved å ta stilling til ulike påstander og gradere svarene på hvorvidt de er enige. Svarene illustreres i følgende figur:

Figur 4.4: Vurderinger av IUP, N = 395

Av figur 4.4 fremkommer det at rundt 50 % av elevene oppgir at de i noen grad er enige i de positivt ladede påstandene om hvordan de opplever IUP utseendemessig, noe som er et tydelig flertall. Mellom 20 % og 40 % av elevene er i ganske høy grad enig i påstandene, mens en andel på mellom 10 % og 20 % ikke er enig i det hele tatt.

Det er klart flest elever som har oppgitt at de forstår hvordan IUP skal brukes og leses, noe som kan tolkes dit hen at bruk av IUP ikke stiller for store krav til kompetanse for å tas i bruk. Dette inntrykket er i tråd med det som fremkom gjennom de intervjuene RMC har gjennomført med elevene. De fleste var fornøyd med selve utseendet på planen, og flere uttrykte at de var fornøyd med at den verken var for fargesprakende eller "flashy". Av to elever ble det påpekt at det kunne vært en fordel dersom elevene kunne valgt fargebakgrunn ut i fra eget ønske, slik at planen på den måten kan gjøres mer personlig.

Som nevnt tidligere er det mange elever som har påpekt at det er mye skrift på sidene, og at det til tider oppleves som tungt. Flere av elevene mener også at mange av ordene som ble brukt i planen var vanskelige, og at dette var utfordrende i begynnelsen. De av elevene som har vært inne i IUP nylig har fortalt at det er lagd en ordforklaring nå, som gir forklaring på ord som kan være vanskelige og som elevene opplever at fungerer svært godt. Allikevel er det nødvendig å ta på alvor den andelen elever som synes det er utfordrende med mye tekst, og som sliter med å holde konsentrasjon og interesse oppe når det er mye tekst på en side.

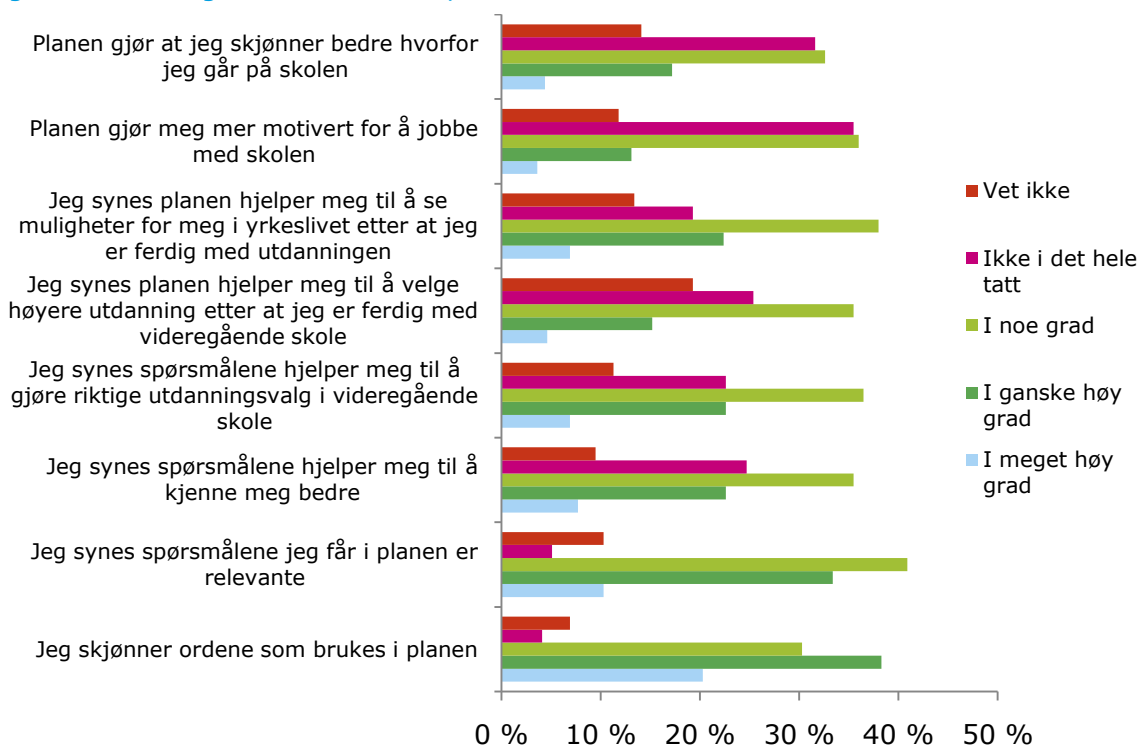
4.4 Elevenes vurdering av innholdet i IUP

Hvordan elevene vurderer innholdet i IUP er av stor betydning for den effekt IUP vil kunne tenkes å ha, ettersom det forteller noe om hvorvidt planen, slik den foreligger i dag, har noen betydning for eleven når det gjelder refleksjon, motivasjon og økt bevissthet omkring seg selv og sine valg. Et mål er at IUP skal gi elevene økt kjennskap til valgmuligheter, og bidra til at elevene i mindre grad velger feil studieretning. Det er også relevant å se på hvorvidt elevene opplever at de i større grad ser muligheter de har for høyere utdanning og/ eller yrke etter videregående opplæring.

Disse svarene må sees i lys av at IUP har vært i bruk i en kort tidsperiode på grunn av forsinkelser, og således ikke har hatt den effekt på elevene dette skoleåret som den vil

kunne ha neste skoleår. Imidlertid vil svarene gi en viktig pekepinn på hvor man bør øke innsatsen for at elevene skal oppleve innholdet i IUP som meningsfylt og nyttig. Vurderingene elevene gjør av ulike sider ved innholdet i IUP illustreres i følgende figur:

Figur 4.5: Vurderinger av innholdet i IUP, N = 395

Figur 4.5 viser at en andel på mellom 30 % og 40 % av elevene har oppgitt at de i noen grad synes spørsmålene i IUP er relevante, og at de hjelper til med å forstå seg selv bedre og å gjøre riktige utdanningsvalg i videregående skole. Det er varierende hvorvidt elevene oppgir at IUP i ganske høy grad bidrar positivt til å velge riktig og se egne muligheter, og en tilnærmet lik andel oppgir at IUP ikke i det hele tatt hjelper til med dette.

Det skal her nevnes at forsinkelsen i oppstarten av forsøk med IUP gjorde at elevene på 10.trinn i begrenset grad fikk brukt IUP før de gjorde sitt valg, og at de etter valget opplevde det som lite relevant å bruke IUP i følge intervjuene RMC har gjennomført. Det blir interessant å følge utviklingen av hvordan elevene vurderer innholdet i IUP videre gjennom den andre breddeundersøkelsen.

Et flertall på nærmere 40 % av elevene uttrykker at de i noe grad vurderer at planen er til hjelp til å gjøre riktige utdanningsvalg i videregående skole, og til å velge høyere utdanning etter videregående skole. Elevene er mer negative til påstandene om at planen gjør at de skjønner bedre hvorfor de går på skolen, og om at planen gjør dem mer motiverte for å jobbe med skolen. Flertallet synes at spørsmålene i planen er relevante, samt at de forstår ordene som brukes i planen.

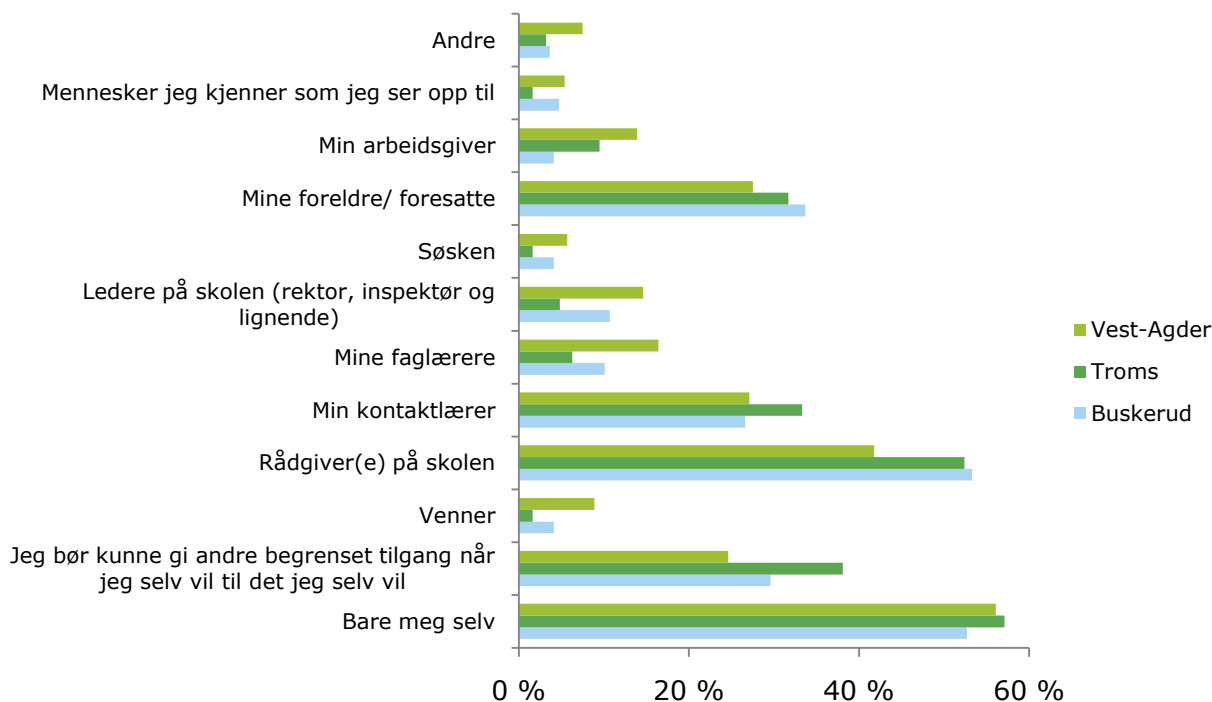
De elevene RMC har snakket med i den kvalitative datainnsamlingen, er tydelige på at de ser behovet for økt refleksjon og mer systematisk rådgivning. Elevene fremhever at det ikke bare er opp til et godt innhold i IUP hvorvidt planen vil bidra til økt refleksjon, og perspektiv på evner og muligheter. En god rådgivning anses for å være avgjørende, og ikke alle elever har like stor tiltro til den hjelp de kan få gjennom rådgivningen selv om de ser fordeler ved å kunne ta utgangspunkt for rådgivningssamtalen i IUP.

4.5 Tilgang til informasjon i IUP

På nåværende tidspunkt er det bare eleven som har tilgang på sin IUP, og det er opp til eleven hvorvidt rådgiver, lærer og foresatte skal få innblikk i planen og hva eleven har fylt ut.

Elevene ble spurt om hvem de mener bør ha tilgang til informasjonen i deres IUP. Flere svar var mulige, og fordelingen er illustrert i figuren nedenfor:

Figur 4.6: Slik du ser det: Hvem bør ha tilgang på informasjon i din individuelle utviklingsplan? N = 395

Som det fremgår av figur 4.6 mener nærmere 60 % av elevene at det bare er de selv som bør ha tilgang til sin IUP, her er det ingen stor variasjon mellom de ulike fylkene. Tilnærmet samme andel oppgir at også rådgivere på skolen bør ha tilgang til elevenes IUP. Det er ingen større variasjon mellom fylkene på spørsmålet om hvem som skal ha tilgang på elevenes IUP så langt, men i det videre blir det større variasjoner i fordelingen. Rundt 40 % av elevene i Troms fylke mener de selv bør kunne gi andre begrenset tilgang når de selv ønsker det, mens denne andelen er noe lavere i de andre fylkene. Omtrent samme fordeling finner vi blant elever som mener foresatte og kontaktlærer bør ha tilgang på informasjon i deres IUP.

Svarfordelingene her tyder på at et flertall av elevene mener at de selv bør være de eneste med tilgang til informasjonen i egen IUP. Allikevel ser det ut til at elevene til en viss grad er åpne for å dele informasjon i sin IUP med rådgivere, kontaktlærere og foresatte. Dette indikerer at IUP vil kunne fungere som et verktøy i rådgivningen, om enn på elevens premisser omkring hva slags informasjon som det er ønsket å dele med andre.

Dette fremgår også av intervjuene RMC har gjennomført, hvor de fleste elevene uttrykker at de ser verdien i å dele informasjon med andre dersom det bidrar til at de får gode råd og veiledning. Et flertall rådgivere påpeker at det er elevenes plan, og at eleven selv bør bestemme hvem som skal ha tilgang til IUP, samtidig som dette til en viss grad kan sette begrensninger for hvilket innsyn rådgiver har. Rådgiverne nevner allikevel at det er utfordrende at de ikke har tilgang til elevenes IUP, ettersom at de ikke vet om elevene har vært inne i sin plan og hvilke områder de har vært inne på. Det påpekes at det ville vært enklere for rådgivere dersom de kunne få informasjon om hvilke områder av IUP eleven har vært inne på og ikke.

Et fåtall av elevene er skeptiske til å lagre opplysninger om seg selv på nett, og påpeker at det er vanskelig å vite om uvedkommende får tilgang til de opplysninger de har lagret om seg selv. Imidlertid er det begrenset personlig karakter på det stoffet som er relevant for en IUP, og dette er noe et flertall av elevene samtykker om og som gjør at de ikke ser noen problemer med å legge opplysningene om seg selv inn i en digital IUP.

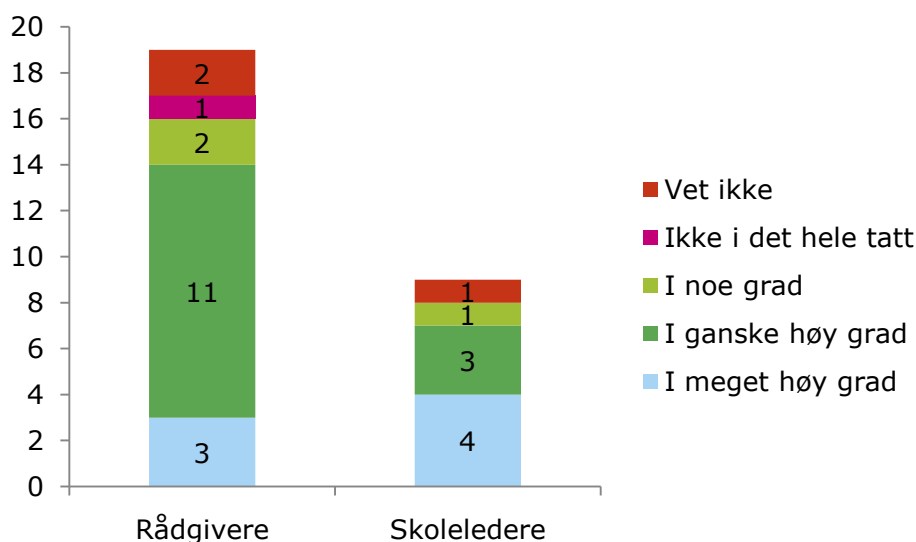
4.6 Pedlex sin rolle så langt

Pedlex Norsk Skoleinformasjon (Pedlex) er et privat forlag som i stor grad jobber med å utvikle materiale til bruk i utdanningssektoren, og de er leverandør av nettstedet vilbli.no. Dette nettstedet skal være til hjelp for alle landets søkere til videregående opplæring som står foran yrkes- og utdanningsvalg²¹. Tidligere har Pedlex utviklet trykket materiale og bøker som omhandler og er brukt til samme formål som IUP nå skal brukes. Således har Pedlex erfaringer med å lage materiell til bruk for elever i arbeidet med og refleksjon rundt egen framtid.

Pedlex er ansvarlig for å utvikle den digitale løsningen for IUP. De fungerer også som rådgivere og utviklere, både når det gjelder den digitale løsningen og når det gjelder den pedagogiske utformingen og utviklingen av IUP. I forbindelse med forsøk med bruk av IUP har Pedlex gjennomført opplæring av rådgivere, samt aktiv brukerstøtte for skolene ved behov.

I forsøket med IUP skjer utviklingen av IUP-planen underveis, og i nært samråd mellom Pedlex, rådgivningskoordinator og øvrige brukere. Skoleledere og rådgivere ble spurt om de er fornøyd med Pedlex sin rolle så langt i forsøket med IUP, og svarene er illustrert i figuren nedenfor:

Figur 4.7: I hvilken grad er du fornøyd med PEDLEX sin rolle så langt? Rådgivere og Skoleledere.

Figur 4.7 illustrerer at rådgivere og skoleledere er fornøyd med den rollen Pedlex har hatt så langt. 14 av totalt 19 rådgivere oppgir at de i ganske høy eller meget høy grad er fornøyd med rollen Pedlex har hatt, mens syv av ni skoleledere oppgir det tilsvarende. Rådgivere har i spørreskjemaet fått anledning til å spesifisere ytterligere hva de har vært fornøyd med, eventuelt ikke har vært fornøyd med fra Pedlex sin side.

De som har valgt å spesifisere nærmere sin vurdering av Pedlex sin rolle i forsøk med IUP, oppgir at Pedlex har vært flinke til å svare fortløpende på spørsmål som har blitt stilt, og at de har gitt god oppfølging. Videre oppleves Pedlex som lydhøre, og de tar hensyn til tilbakemeldinger som har blitt gitt. Det er noe varierende meninger om kommunikasjonen rådgivere har med Pedlex. Enkelte mener denne er god og at Pedlex er svært imøtekomende, mens andre synes det har vært utfordrende å få til en bra kommunikasjon blant annet når det skal gis mindre positive tilbakemeldinger. Det er entydige svar når det gjelder den kompetanse Pedlex har til å løse oppgaven de er tildelt, samtlige lærere opplever denne som god nok og at Pedlex har svært gode forutsetninger for å utvikle et godt digitalt IUP-verktøy.

²¹ <http://www.skolenettet.no/templates/News.aspx?id=24768&epslanguage=NO>

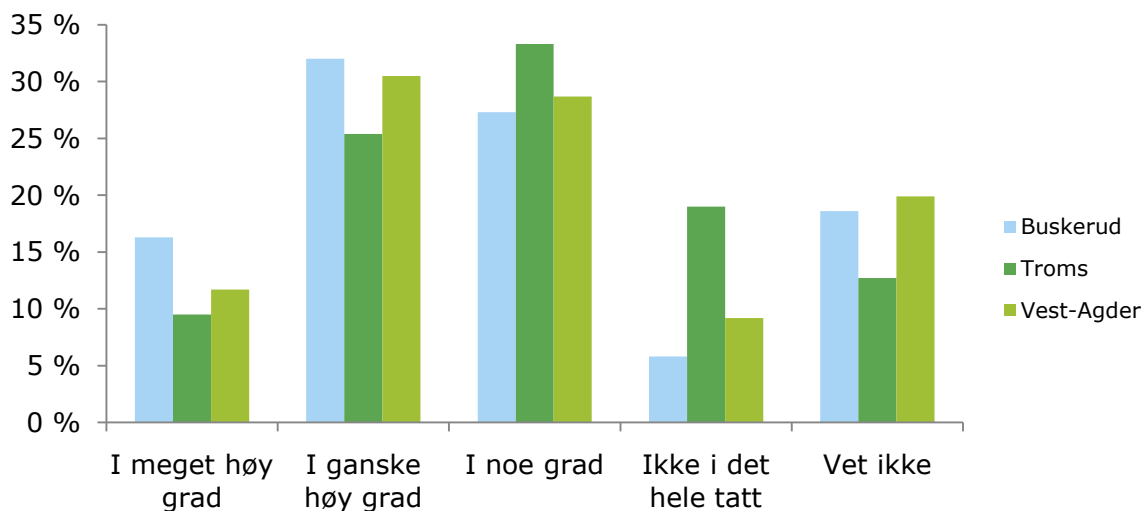
Blant rådgivere, lærere og elever oppgis det at det har vært forsinkelser i utviklingen av IUP, og at nærmere informasjon om utvikling og progresjon har vært savnet. Generelt opplever rådgivere at utviklingen av IUP går sakte og at det tar tid før det kommer nye ting i planen. Dette fører til frustrasjon ettersom det er ønskelig å komme noen steg lenger, og det oppleves som negativt at forsinkelsene får forsøket til å gå sakte. Med tanke på at IUP skal brukes over flere år, er det flere rådgivere som mener planen er for stillestående og lite differensiert. En rådgiver mener spørsmålene i IUP er for langt fra elevgruppen, og en annen påpeker at Pedlex muligens ikke kjenner skolehverdagen godt nok. Imidlertid er helhetsinntrykket at Pedlex består av dyktige mennesker, og at det så langt er gode muligheter for at det skal utvikles et verktøy som vil gi et godt sluttprodukt.

4.7 Opplevelse av relevans og nytte

Dette kapitlet omhandler hvordan IUP vurderes ut i fra det behovet den skal være et tilsvarende på, og de overordnede målsettinger om at eleven skal oppleve IUP som et nyttig verktøy. Det vil være interessant å se på hvorvidt elevene opplever IUP som et nyttig verktøy som er relevant å bruke. Videre vil det avdekkes hvorvidt elevene har opplevd planen å ha effekt eller ikke på deres valg, og hvilke erfaringer de har med bruk av planen så langt.

Elevene har blitt spurt om i hvilken grad de synes det er viktig å arbeide med en individuell utviklingsplan. Svarfordelingen illustreres i følgende tabell:

Figur 4.8: I hvilken grad synes du det er viktig å jobbe med en individuell utviklingsplan? N = 395

Figur 4.8 viser at en andel på mellom 25 % og 35 % av elevene uttrykker at de i noe grad og i ganske høy grad synes at det er viktig å jobbe med en individuell utviklingsplan. Det er ingen store variasjoner mellom fylkene, og helhetlig sett fremkommer det at elevene opplever arbeidet med IUP som viktig. For funksjonen IUP er ment å ha som et verktøy som systematiserer utdannings- og yrkesrådgivningen samt bidra til å gi eleven økt bevissthet om sine evner og muligheter, er dette et godt utgangspunkt for det videre forsøket med IUP.

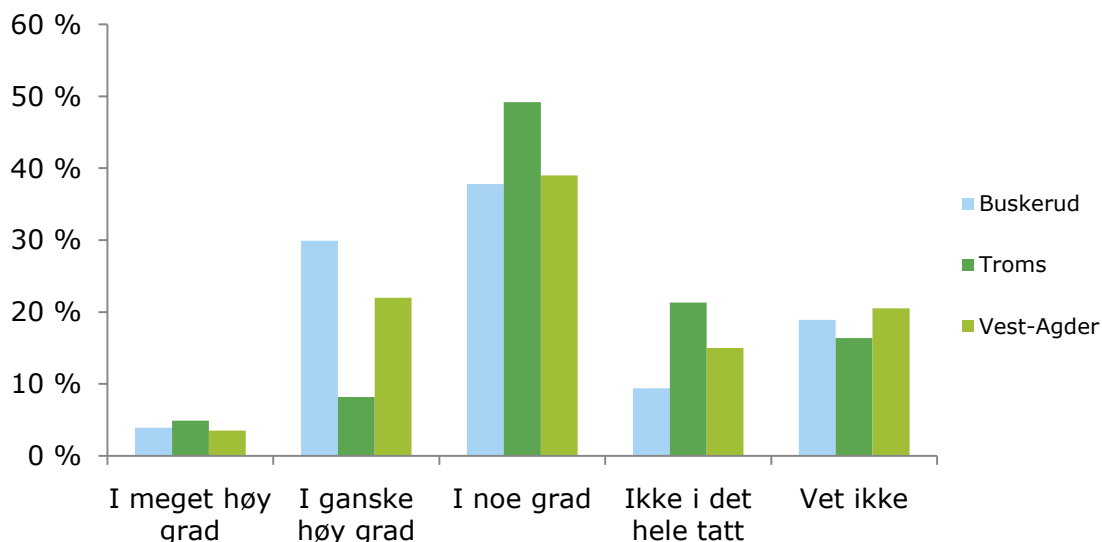
Imidlertid er det viktig å sette fokus på at oppimot 20 % av elevene i enkelte fylker oppgir at de ikke vet om det er viktig, noe som kan ha ulike forklaringer. En antakelse kan være at det ikke er gitt nok informasjon om hvorfor forsøk med IUP er iverksatt, og hva prosessen eleven går igjennom ved å arbeide med planen er ment å føre til. Det er viktig å ikke undervurdere betydningen av informasjon og kommunikasjon for at elevene skal se verdien i å arbeide med IUP. Det samme er gjeldene i forhold til de elevene som ikke opplever det som viktig å jobbe med IUP i det hele tatt.

Et sentralt spørsmål RMC vil følge opp videre, er begrunnelsen for at arbeidet oppleves/ikke oppleves som viktig. Er det elever som føler at de ikke har behov for IUP ettersom de

vet hva de ønsker å bli og kjenner til sine muligheter, eller er det elever som er umotiverte og lite interessert i skolen som ikke opplever IUP som viktig? Det er spesielt relevant å følge opp videre om IUP har en tiltenkt funksjon i forhold til risikoelever som allerede sliter med dårlig motivasjon og usikkerhet eller likegyldighet knyttet til videre utdannings- og karrieremuligheter.

Videre er elevene spurt om i hvilken grad de har blitt mer motivert til å jobbe med egne utdannings- og yrkesvalg fordi de har jobbet med IUP. Svarfordelingen illustreres i figuren nedenfor, og forklares i det påfølgende:

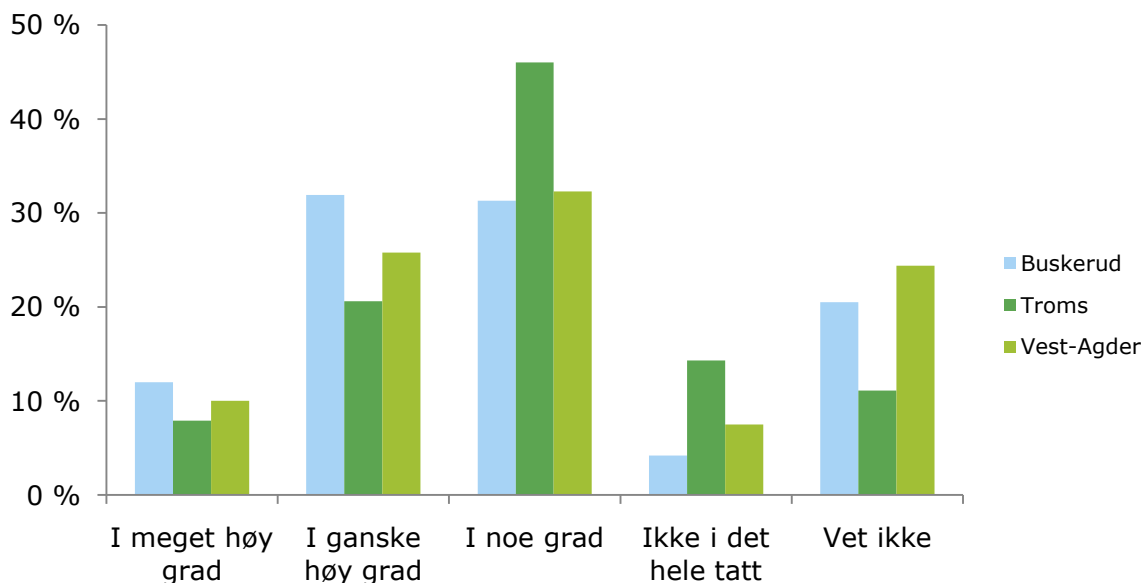
Figur 4.9: I hvilken grad blir du mer motivert til å jobbe med egne utdannings- og yrkesvalg fordi du jobber med individuell utviklingsplan? N = 395

Figur 4.9 viser at den største andelen elever oppgir arbeidet med IUP i noe grad har gjort dem mer motivert til å jobbe med utdannings- og yrkesvalg. Buskerud og Vest-Agder skiller seg ut ved at mellom 20 % og 30 % av elevene opplever at de i ganske høy grad er blitt mer motiverte for å jobbe med utdannings- og yrkesvalg, men i Troms oppgir rundt 50 % av elevene at de i noe grad er mer motiverte. Mellom 10 og 20 % av elevene i samtlige fylker oppgir at de ikke er mer motiverte i det hele tatt, mens rundt 20 % svarer at de ikke vet.

Elevene ble også spurt om i hvilken grad de mener at en digital utviklingsplan er den riktige måten å arbeide med utdannings- og yrkesvalg på, og svarene illustreres i følgende figur:

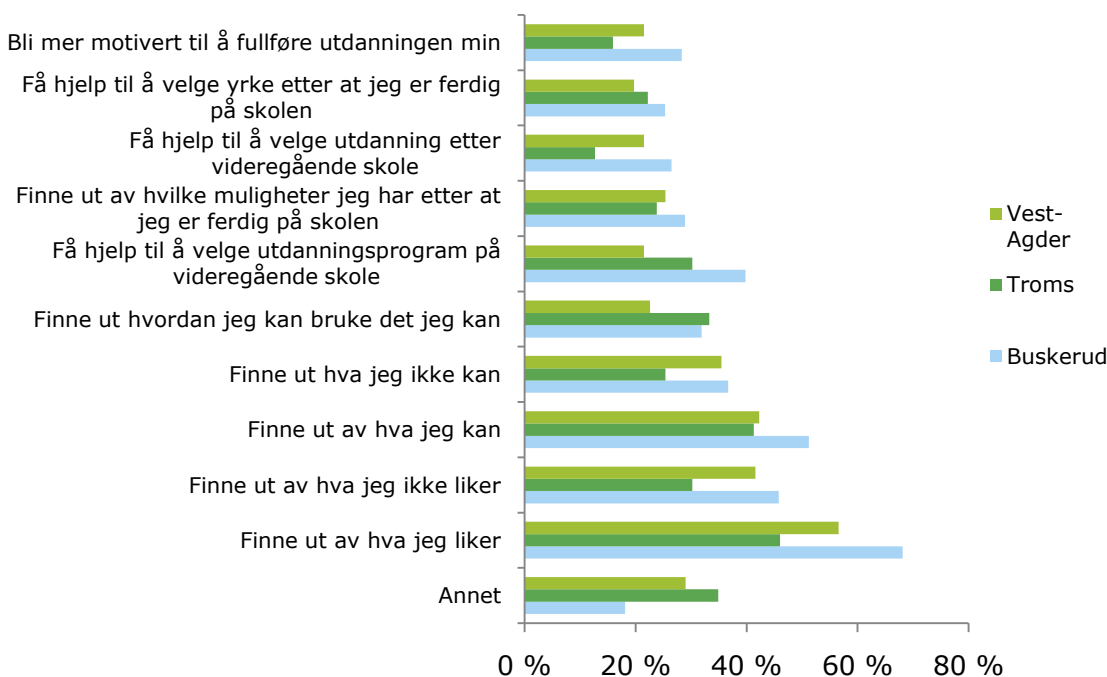
Figur 4.10: Er en digital utviklingsplan den riktige måten å arbeide med utdannings- og yrkesvalg på?

Helhetlig sett viser figur 4.10 en tendens til at elevene mener IUP er en nyttig måte å arbeide med utdannings- og yrkesvalg på, ettersom en andel på rundt 30 % til 50 % har svart at de opplever IUP som en nyttig arbeidsmåte i noe eller ganske høy grad. En andel på mellom 10 % og 25 % har svart at de ikke vet, noe som kan tyde på at IUP ennå ikke har hatt noen særlig effekt eller at det ikke er brukt tilstrekkelig med tid på IUP ennå for denne delen av respondentene.

Hvorvidt elevene opplever IUP som en god måte å arbeide med utdannings- og yrkesvalg på, kan ha nær sammenheng med hva de opplever at de kan bruke planen til. Elevene ble derfor stilt spørsmål om hva de kan bruke sin IUP til på nåværende tidspunkt, og svarene illustreres i følgende figur:

Figur 4.11: Akkurat nå kan jeg bruke min individuelle utviklingsplan til å:

Som det fremgår av figur 4.11 er det hovedsakelig det å finne ut hva de liker/ ikke liker, hva de kan, og hva de kan bruke dette til, som elevene opplever de kan bruke IUP til på nåværende tidspunkt. Det er også en andel på mellom 20 % og 40 % som oppgir at de får hjelp til å velge utdanningsprogram på videregående skole. Ut i fra prosentfordelingen som er på rundt 20 % på alle alternativene, indikerer svarene at IUP har en viss funksjon på alle områdene som er spurt etter, noe som vurderes som positivt på dette tidspunktet i forsøket. En andel på mellom 20 og 35 % av elevene har svart annet, uten at dette spesifiseres nærmere hva dette innebærer.

4.8 Elevenes forventninger og krav til IUP

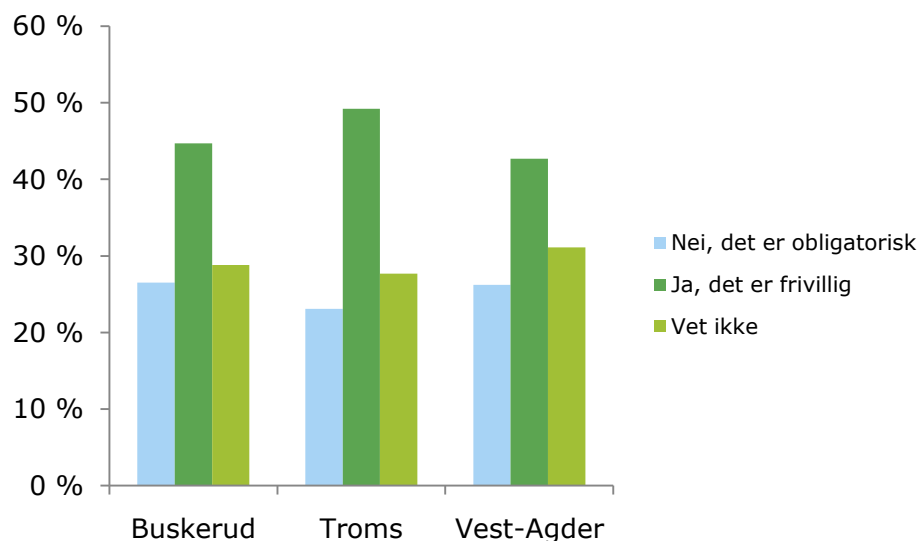
For å finne ut hva som er viktig for elevene for at de skal bruke en digital utviklingsplan, fikk de anledning til å svare på dette i en åpen svarkategori. Gjennom de svarene som er avgitt fremkommer det først og fremst at selve planen er lett å forstå, ikke oppleves som rotete og gir god informasjon og oversikt. At en IUP inneholder informasjon om videregående skoler, høyere utdanning og videre muligheter er også blant de ting elevene fremhever som viktige. Særlig i forhold til elever som er usikre på hvilke valg de skal ta og hvilke muligheter som finnes, mener elevene en IUP vil kunne være et nyttig verktøy. Det fremheves at det er nødvendig å få tid til å jobbe med planen på skolen og at det kommer noe konstruktivt og nyttig ut av arbeidet, men elevene påpeker også at det må være mulig å forstå og arbeide i planen uten støtte og hjelp fra lærer. Det er tydelig at elevene synes det er positivt at IUP er en digital plan, og at de har tilgang til den på nett.

Elevene mener en IUP kan hjelpe de til å bli tryggere på hva de vil, og at de kan få en god oversikt over videre valgmuligheter. Samtidig er det en elev som påpeker at IUP bør skille mellom hobby/ interesser og hva man faktisk vil kunne tenke seg å jobbe med. Mange elever er klare på at en viktig forutsetning for å ta i bruk IUP og å oppleve det som meningsfylt, er at de kjenner seg igjen i de svar som IUP gir ut i fra sine egne opplevelse av og forventninger til seg selv. Det er også flere som mener IUP kan bidra til en bedre og mer systematisk utdannings- og yrkesrådgivning, ettersom planen kan danne utgangspunkt for samtale med rådgiver og lærer.

En del av elevene ser at IUP i et fremtidig perspektiv vil kunne fungere som et godt verktøy for elevene til å reflektere mer, og bli klar over muligheter for videre utdanning og arbeid. Imidlertid har de ikke hatt nok tid til å arbeide med IUP, og forsøket har ikke pågått lenge nok. Elevene som har pekt på dette, er tydelige på at dersom lærere og rådgivere følger opp, vil IUP kunne ha en viktig funksjon for elever fra 8. trinn og ut videregående opplæring, og bidra til at elevene i større grad tar riktige valg for utdanning og yrkesliv.

4.9 Frivillighet ved bruk av IUP

Bruk av IUP for elevene er frivillig, og er ment å kunne gjøres både på skolen og hjemme. På nåværende tidspunkt i forsøket har elevene i størst grad tatt i bruk verktøyet på skolen i forbindelse med at rådgiver har introdusert det og lærere har hjulpet elevene til å logge seg på og fylle ut deler av planen. Både gjennom breddeundersøkelsen og de kvalitative intervjuene med elevene fremkom det at det er variasjoner i hvor nyttig og viktig elevene på nåværende tidspunkt har opplevd det å arbeide med IUP. Eleven ble i spørreundersøkelsen bedt om å svare på om de mener det er frivillig å jobbe med IUP. Svarfordelingen illustreres i figuren nedenfor:

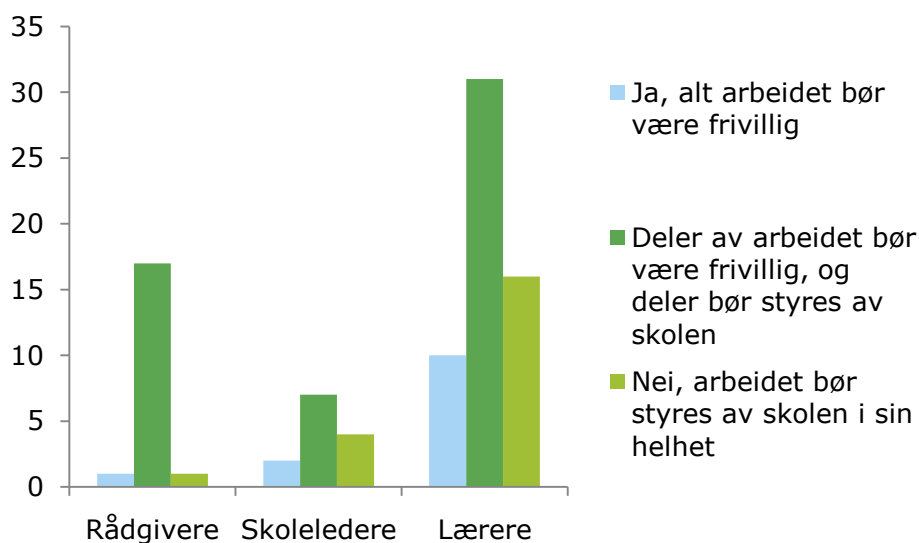
Figur 4.12: Mener du at det er frivillig å jobbe med individuell utviklingsplan?

Som figur 4.12 viser, er det delte meninger blant elevene angående frivilligheten ved å arbeide med IUP, men det er ingen store variasjoner mellom fylkene. Mellom 40 % og 50 % av elevene oppgir at arbeidet er frivillig, mens mellom 20 % og 30 % mener det er obligatorisk. En andel på rundt 30 % av elevene har svart at de ikke vet.

Det er viktig at elevene opplever relevans og får noe ut av arbeidet med IUP. Imidlertid kan det også være utfordringer knyttet til å ta i bruk en plan som gir eleven et bilde av seg selv, ettersom det er nødvendig at eleven kjenner igjen bildet som gis og at eleven er komfortabel med å håndtere informasjonen. En elev forteller om en opplevelse av bruk av IUP som negativt, ettersom planen bidro til usikkerhet rundt de valg eleven hadde bestemt seg for å ta. Eleven fremhever at bruk av planen bør være frivillig, slik at de som er usikre rundt sine valg og muligheter i utgangspunktet får tid til, og oppfølging i, arbeidet med IUP. For elever som er mer sikre i sine beslutninger omkring valget, mener eleven det ikke nødvendigvis fungerer så hensiktsmessig med bruk av IUP.

Rådgivere, lærere og skoleledere ble spurt om de mener arbeidet med IUP bør være frivillig, og svarene illustreres i følgende figur:

Figur 4.13: Mener du at arbeidet med IUP bør være frivillig for elevene?” Rådgivere, skoleledere og lærere.

Som figur 4.13 illustrerer er det et stort flertall av rådgivere og lærere som mener arbeidet med IUP bør være frivillig og at deler av arbeidet bør styres av skolen. Blant lærere og skoleledere er det en høyere andel som mener arbeidet bør styres av skolen i sin helhet, enn blant rådgiverne. Denne andelen tilsvarer rundt 5 % av skolelederne og 15 % av lærere. En andel på 10 % av lærerne mener at alt arbeidet med IUP bør være frivillig.

De skoleledere og lærere som mener at arbeidet bør være frivillig, begrunner dette med at det vil være mer motiverende for elevene. Et flertall av de som mener at skolen bør styre arbeidet helt eller delvis begrunner dette med at det er viktig at skolen prioriterer å arbeide med elevenes fremtid, og at det er skolen og planen sammen som kan gi eleven råd og informasjon om framtid og muligheter.

4.10 Oppsummering

På tidspunktet for datainnsamlingen, var det på grunn av forsøkets korte varighet i begrenset grad gjort systematiske erfaringer med bruk av IUP i rådgivningen ved skolene RMC har besøkt. Forsøket med IUP er kjent blant de elever og lærere som har besvart breddeundersøkelsen, og ved de skolene RMC har besøkt. Et flertall av elevene har vært inne i sin IUP, og elevene oppgir å ha brukt gjennomsnittlig brukt mellom 1-2 timer på arbeidet med planen. Mange av elevene ser fordeler ved å bruke IUP og opplever arbeidet som viktig. Dette relateres blant annet i forhold til at IUP kan bidra til at de finner ut hva de kan, hva de liker og hvilke utdannings- og yrkesmuligheter de har senere. Disse tingene samsvarer med det elevene oppgir at de forventer av IUP, og hva som skal til for at de skal oppleve det som relevant å bruke IUP. Enkelte elever oppgir at IUP hjalp de med å se muligheter og alternativer de ikke visste at de hadde, samtidig som andre påpeker at en utfordring kan være at IUP kan bidra til usikkerhet eller virke mindre troverdig dersom ungdommen ikke kjenner seg selv igjen i den informasjon IUP gir.

5. SAMMENDRAG OG VIDERE FOKUS FOR FORSØK MED IUP

På bakgrunn av breddeundersøkelsen supplert med kvalitative data, fremgår det at sentrale organiseringen av forsøk med IUP, kombinert med det lokale ansvaret som er gitt fylkeskommunene, er godt mottatt av rådgivere og skoleledere. Forsøket med IUP er forankret hos rådgivere ved de enkelte skoler, mens bruk av IUP på nåværende tidspunkt er noe løselig forankret hos lærere. Skoleledere har frem til nå støttet bruk av IUP ved skolene, men ut over dette har de hatt en mer eller mindre aktiv rolle på nåværende tidspunkt. Mye av ansvaret for forsøket og implementeringen av IUP ved den enkelte skole ligger hos rådgiver, og disse opplever det til dels utfordrende å få lærere med på arbeidet med IUP. Lærere uttrykker usikkerhet knyttet til hva som er rolle- og ansvarsfordeling for forsøk med IUP blant de ulike aktører ved skolen, samtidig som de ser relevansen og behovet for arbeidet med IUP.

På tidspunktet for datainnsamlingen, var det på grunn av forsøkets korte varighet i begrenset grad gjort systematiske erfaringer med bruk av IUP i rådgivningen ved skolene. Forsøket med IUP er kjent blant de aller fleste elever og lærere ved de deltakende skolene. Et flertall av elevene har vært inne i sin IUP, og elevene oppgir gjennomsnittlig å ha brukt mellom 1-2 timer på arbeidet med planen. Mange av elevene ser fordeler ved å bruke IUP, og opplever arbeidet med planen som viktig. Dette relateres blant annet i forhold til at IUP kan bidra til at de finner ut hva de kan, hva de liker og hvilke utdannings- og yrkesmuligheter de har senere. Dette samsvarer med det elevene oppgir at de forventer av en IUP, og hva som skal til for at de skal oppleve det som relevant å bruke en IUP.

Enkelte elever oppgir at IUP hjalp de med å se muligheter og alternativer de ikke visste at de hadde, samtidig som andre påpeker at en utfordring kan være at IUP kan bidra til usikkerhet eller virke mindre troverdig dersom ungdommen ikke kjenner seg selv igjen i den informasjon IUP gir. Det må påpekes at både elever, lærere og rådgivere ser IUP som et tilsvar på et reelt behov, og at de vurderer IUP slik den foreligger i dag som et godt utgangspunkt.

5.1 Videre fokus for forsøk med IUP

RMC ønsker, på bakgrunn av de funnene som er gjort gjennom første runde med datainnsamling, å trekke frem enkelte områder det er grunnleggende viktig å sette fokus på i tiden fremover. Dette er spesielt viktig sett i lys av at forsøk med IUP skal gi bredest mulig erfaringsgrunnlag for å fatte et vedtak om bruk av IUP skal innføres nasjonalt eller ikke. Disse dreier seg i all hovedsak om forankring og forståelse for bruk av IUP mot ulike målgrupper, og alle punkter henger tett sammen med og legger forutsetninger for hverandre:

- Arbeidet med IUP må forankres i større grad ved skolene, både gjennom skoleleders støtte og i skolens virksomhetsplaner og strategiske dokumenter. Dette vil kunne medføre økt forpliktelse og legitimitet til arbeidet med IUP, samt at det blir mindre avhengig av den enkelte rådgiver. En sterkere forankring vil også kunne bidra til at lærere i større grad setter av tid til, og engasjerer seg i, arbeidet med IUP. Videre bør IUP knyttes til fagene Utdanningsvalg og Programfag til valg, noe som vil kunne bidra til økt legitimitet både for disse fagene, og IUP som verktøy.
- Det må foreligge en tydelig ansvarsfordeling og rolleavklaring som gjør at rådgivere, kontaktlærere og faglærere forplikter seg til de oppgaver de har både i forhold til utdannings- og yrkesrådgivning generelt, og i arbeidet med IUP spesielt. Slik det er i dag, ligger mye av ansvaret for

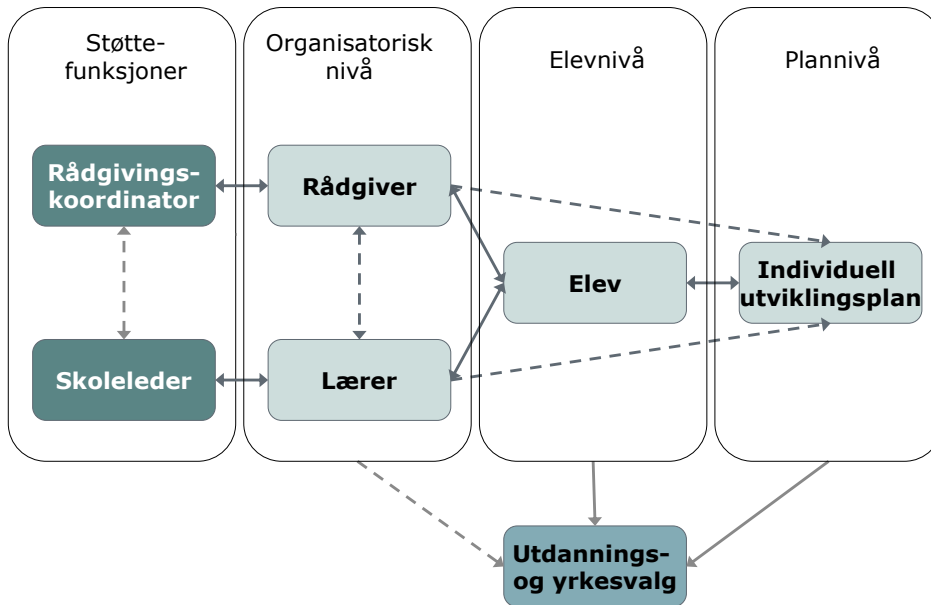
implementeringen av IUP fordelt mellom rådgiver og lærere, og et viktig spørsmål her er om dette er nok for å sikre bruken av IUP.

- For elevene bør det være fokus på å sikre et økt eierforhold til planen. Dette innebærer at de forstår hva intensjonen med arbeidet med IUP er, og at de blant annet er klar over at arbeidet med planen også inneholder en CV-del som de vil kunne ha nytte av som dokumentasjon senere. Elevene bør få tilstrekkelig tid til, og oppfølging av sitt arbeid med planen, og spesielt de elever som er i tvil rundt valg og muligheter. For elever som er i risikozonen for omvalg eller frafall, er IUP et spesielt viktig verktøy, og disse elevene bør sikres ekstra tilrettelegging og oppfølging slik at IUP får den hensikt den er ment å ha i forhold til denne elevgruppen.
- Rådgivere bør fokusere på å bruke IUP aktivt i rådgivningssamtaler med elevene i tiden fremover, slik at elevene tidlig opplever det som relevant å fylle ut sin IUP og at planen kan brukes som utgangspunkt for samtaler. Dette er av betydning både for økt systematikk og sammenheng i rådgivningen, samt at eleven skal få den oppfølging den enkelte trenger i forhold til sin plan. Dette er noe som kan antas å komme nå som målgruppen for bruk av IUP utvides fra å omfatte 10 trinn og VG1, til å omfatte 8. og 9. trinn. Bruk av IUP kontinuerlig i rådgivning vil være en forutsetning for at rådgivere og elever skal kunne gi en vurdering av hvordan IUP fungerer som et verktøy i rådgivningen, og på sikt hvorvidt IUP vil bidra til en mer systematisk rådgivning som gjør at elevene foretar rette valg.

6. VEDLEGG 1: ANALYSERAMME FOR EVALUERINGEN

RMC vil i det følgende presentere den analyserammen som ligger til grunn for evalueringsoppdraget. Denne er utarbeidet ut i fra de ulike nivåer forsøk med IUP fungerer innenfor. Analyserammen beskriver hvilke rammer som påvirker evalueringen av forsøket i sin helhet. Figuren vil utdypes og forklares i det påfølgende:

Figur 6.1: Analyseramme for evalueringen

Plannivået vil si selve IUP slik det foreligger i dag, og hvordan dette ser ut og vurderes som pedagogisk verktøy av aktørene på de ulike nivåene. På plannivå skal evalueringen belyse hvordan IUP fungerer som pedagogisk verktøy slik den nå foreligger, basert på bruken av IUP for rådgivere, kontaktlærere og elever. Plannivået henger sammen med elevens bevisstgjøring i utdannings- og yrkesvalg, IUP som verktøy i rådgivningen og elevens mestringsfølelse.

På elevnivå skal evalueringen belyse hvorvidt IUP fungerer som et verktøy som i økt grad gjør den enkelte elev i stand til å se sammenheng mellom seg selv og samfunnets utdannings- og arbeidsmuligheter. Elevnivået henger sammen med bevisstgjøring hos elevene i utdannings- og yrkesvalg og elevens mestringsfølelse.

På et organisatorisk nivå skal evalueringen belyse hvorvidt forsøk med IUP bidrar til en styrket og mer systematisert utdannings- og yrkesrådgivning, om samarbeidet mellom skolenivåene har økt og om det i økende grad er samarbeid mellom rådgivning og næringsliv. Det organisatoriske nivået henger sammen med IUP som verktøy i rådgivningen, organisering av arbeidet med IUP på den enkelte skole og samhandling mellom de ulike utdanningsnivåer og lokalt næringsliv.

Rådgivningskoordinator og skoleleder er satt opp som støttefunksjoner ettersom disse er hovedfokus for evalueringen. De er relevante i forhold til å gi et perspektiv på samarbeid, nettverk og rutiner mellom de ulike skolenivåene, så vel som med nærings- og arbeidsliv, i et ledelses og regionalt perspektiv. Støttefunksjoner henger sammen med bevisstgjøring hos elevene i elevenes utdannings- og yrkesvalg, organisering av arbeidet med IUP på den enkelte skole og samhandling mellom ulike utdanningsnivåer og lokalt næringsliv.